

ANADOLU SAHASINDA HÂFİZ-İ ŞİRÂZÎ'NİN DÎVÂNI'NA YAZILAN EN UZUN FARŞÇA TAHMÎS: CEZBE-İ AŞK

THE LONGEST PERSIAN TAKHMÎS WRITTEN ON THE DÎVAN OF HAFEZ-E SHÎRAZÎ IN ANATOLIA: CAZBA-İ ASHK

Çetin KASKA*

Öz

Article Info

Bir gazel, kaside veya mesnevi beyitlerinin önüne aynı vezin ve kafiyede üçer mısra eklenmesiyle oluşan beşer dizelik bendlere tahmis denilmektedir. Bir tahminin muteber sayılabilmesi için eklenen mısraların vezin, anlam, biçim, mana ve kafiye bakımından eklendiği beyit ile birlik, bütünlük ve uygunluk göstermesi gerekmektedir. Şiir divanlarında diğer musammatlarla bir arada bulunan tahmislere divan şairleri çok rağbet göstermiştir. Bu yüzden neredeyse her şairin divanında tahmis yer almıştır. Türk edebiyatında Türkçe tahmislerin yanı sıra Farsça tahmisler de kaleme alınmıştır. Farsça tahmis yazan şairlerden biri de Mehmed Emîn Yümnî'dir. Yümnî, Ahmed Efendi adında birinin oğlu olup 1261 (1845)'de Süleymaniye'de doğmuştur. Medrese eğitiminden sonra 1282 (1865)'de Süleymaniye Tahrîrât Müdüriyeti Muavinliği'ne tayin olmuş, ancak daha sonra oradan istifa etmiş ve İstanbul'a gelmiştir. 1284 (1867)'te Bâbâlı tercüme odası ve 1291 (1874)'de Hoy Şehbenderliği'nde çalışmıştır. Arapça, Farsça, Kürtçe, Fransızca ve Türkçe dillerini bilen Yümnî, Van, Şehrîzur, Cidde, Musul, Elâzığ ve Şebinkarahisar vilayetlerinde çeşitli görevlerde bulunmuştur. 1342 (1924)'de vefat etmiş ve Merkez Efendi Kabristanı'nda toprağa verilmiştir. Birçok eser yazmış olan Yümnî'nin en önemli eseri Hâfız-i Şîrâzî'nin Dîvânı'na yazdığı Farsça tahmistir. Bu eserde Hâfız'ın 602 gazeli ile 7 mesnevisine tahmis yazılmıştır. 1339 (1923)'da yazılan ve Cezbe-i Aşk adıyla anılan bu eserin sonunda Yümnî'nin bazı şiir seçkileri de bulunmaktadır. 1339 (1923)'da Kâdîzâde tarafından İstanbul'da Kitâb-i Cezbe-i Aşk adıyla neşredilen söz konusu eser hakkında bu çalışmada detaylı bilgi verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Mehmed Emîn Yümnî, Farsça Tahmis, Hâfız-i Şîrâzî, Anadolu Sahası.

Abstract

Araştırma Makalesi

Geliş Tarihi: 23/07/2024

Kabul Tarihi: 22/01/2025

Atıf

Kaska, Ç. (2025). Anadolu sahasında Hâfız-ı Şîrâzî'nin Dîvânı'na yazılan en uzun Farsça tahmis: Cezbe-i Aşk. *Anasay*, 31, 25-54.

The five-line stanzas formed by adding three lines in the same meter and rhyme before the couplets of a ghazal, ode or mesnevi are called takhmis. In order for a takhmis to be considered valid, the added lines must show unity, integrity and compatibility with the couplet to which it is added in terms of meter, meaning, form, meaning and rhyme. Divan poets showed great demand for takhmis, which are found together with other musammat in poetry divans. That's why takhmis was included in almost every poet's divan. In Turkish literature, in addition to Turkish takhmis, Persian takhmis have also been written. One of the poets who wrote takhmis in Persian is Mehmed Emin Yumni. Yumni is the son of a man named Ahmed Efendi and was born in Suleymaniye in 1261 (1845). After his madrasa education, he was appointed as the Assistant of the Suleymaniye Correspondence Directorate in 1282 (1865), but later resigned from there

Research Article

Received: 23/07/2024

Accepted: 22/01/2025

* Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Fars Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, İstanbul/Türkiye, cetin.kaska@istanbul.edu.tr, **ORCID ID** <https://orcid.org/0000-0002-1168-5522>.

and came to Istanbul. He worked in the translation room of the Babaali in 1284 (1867) and in the Hoy Consulate in 1291 (1874). Knowing Arabic, Persian, Kurdish, French and Turkish, Yumnî served in various positions in the provinces of Van, Sehirzur, Jeddah, Mosul, Elazig and Sebinkarahisar. He died in 1342 (1924) and was buried in Merkez Efendi Cemetery. The most important work of Yumnî, who wrote many works, is the Persian takhmis he wrote for the Divan of Hafez-e Shirazi. In this work, takhmis were written for 602 ghazals and 7 mathnawi of Hafez. At the end of this work, written in 1339 (1923) and called Cazba-i Ashk, there are also some poetry selections by Yumnî. In this study, detailed information will be given about this work, which was published under the name Kitab-i Cazba-i Ashk in Istanbul by Kadızade in 1339 (1923).

Keywords: Mehmed Emin Yumnî, Persian Takhmis, Hafez-e Shirazi, Anatolian Field.

Cite this article as:

Kaska, Ç. (2025). The longest Persian takhmis written on the Divan of Hafez-e Shirazi in Anatolia: Cazba-i Ashk. *Anasay*, 31, 25-54.

EXTENDED ABSTRACT

The type of musammat created by adding three lines with the same meter and meaning in front of each couplet of a ghazal, ode or mesnevi is called takhmis. The word takhmis means "making five corners" and "making five". The success of a takhmis is determined by the harmony between the couplets it is based on and the added verses. Takhmis was generally written for the genres of ghazal, ode and mathnawi. Poets mostly wrote takhmis either to the poems of their favorite contemporary poets or to the poems of statesmen. Takhmis, which is very popular in Divan literature, is the most used verse form among musammats. For this reason, it is possible to see takhmis in the divans of almost all poets since the fifteenth century. In Turkish literature, in addition to Turkish takhmis, Persian takhmis have also been written. In the Anatolian field, very valuable takhmis were written, especially on Hafez's Divan and Mawlana's Mathnawi. Three important Persian takhmis in Anatolia were also written in the Hafez Divan, which were translated and annotated. The most important of these takhmis is the takhmis called Cazba-i Ashk written by Mehmed Emin Yumnî.

Mehmed Emin Yumnî Efendi's father's name is Ahmed Efendi. He was born in Sulaymaniyah province in November 1845 and completed his madrasa education there. In 1865, he was appointed as the Deputy Director of the Suleymaniye Office and later resigned from this position. In 1867, he constantly visited the Babali Translation Office, and in 1874 he was appointed as the Consulate of the City of Khoy and left there four and a half years later. He served in Mamuretu'l-aziz, Sehirzur, Van, Mosul and Sarki Karahisar Deputy Prosecutor's Offices. After working for a while in the Presidency of the Jeddah Bidayat Court, he was dismissed in 1894. Since his civil service was annulled, he was given a salary of 1250 kurus. He died on April 4, 1924 and was buried in Merkez Efendi Cemetery. Yumnî is of medium height, dark-skinned, with a white beard and a scholar. He speaks Persian, Turkish, Arabic, French and Kurdish.

Yumnî's work called Cazba-i Ashk consists of takhmis written on Hafez-i Shirazi's 602 ghazal and 7 mathnawi. Cazba-i Ashk also includes Yumnî's 19 rubai, 4 ghazal and 10 ode. Brief information about Yumnî's life is given at the end of this work, which was published in 1923 by Kadızade from the Matbaa-i Amire publishing house in Istanbul under the name Kitab-ı Cazba-i Ashk. There are four copies of this printed work in Turkish libraries. In Yumnî's Persian takhmis, there is complete harmony between the lines in terms of meaning and pronunciation, and the lines added later have the same rhyme with the first line of the couplet to which they are added. Unlike many poets, Yumnî did not only write takhmis for Hafez's ghazals, but also wrote takhmis for his mathnawis. However, it is not clear why he did not write takhmis on his odes, stanzas and rubais. Yumnî probably wrote this work as a result of his sympathy, respect and admiration for Hafez. The fact that Hafez became famous and his Divan was highly appreciated was also effective in this. In this work, Yumnî used a very fluent, clear and understandable language, and included some metaphorical expressions and Arabic elements. Considering the couplets in the work, most of which are meaningful and beautiful, it is understood that Yumnî knew Persian and Arabic very well. In whichever couplet in the work Hafez's name is mentioned, Yumnî used his pseudonym there. As a result, it can be seen that Yumnî, who wrote a successful takhmis, paid attention to

meter, power of expression, and the emotion in the source poem. This work, called Cazba-i Ashk, also contains important information about Yumni's life, temperament and works. Yumni wrote at the beginning of all his ghazal takhmis which ghazal they were. There is no such rule in mathnawi takhmis. Yumni created the work in question by adding three lines of the same meter and rhyme to the couplets of each of Hafez's ghazals and mathnawis.

Giriş

Bir gazelin her iki mısrasının önüne aynı vezin ve anlam bütünlüğü içinde üç mısra ilave edilmesiyle oluşturulan nazım biçimine tahmis denilmektedir (Kumsuz, 2003: 222). Tahminin kelime anlamı “beş köşeli kılma” ve “beşleme” demektir (Saraç, 2007, s. 129; Tâhîrî'l-Mevlevî, 1973, s. 141). Bir tahminin başarısı esas alınan beyitler ile ilave edilen mısralar arasındaki uyuma göre belirlenmektedir (Pala & Kılıç, 2020, s. 234; Kumsuz, 2003, s. 223). Genellikle gazel, kaside ve mesnevi türlerine tahmis yazılmıştır (Birgören, 2006, s. 11). Beyit düzeninin bend düzenine dönüştürülmesiyle ortaya çıkan tahmis çoğunlukla beş ve yedi bend hâlinde tertip edilmekte ve son bendlerde her iki şairin mahlası yer almaktadır (Pala, 2005, s. 436; Pala & Kılıç, 2020, s. 234). Tahminin uyak düzeni aaaaa/ bbbba/ cccca/ eeeea şeklindedir (Dilçin, 1983, s. 223; Uslu, 2007, s. 320). Şairler çoğunlukla ya beğendikleri çağdaşı olan şairlerin şiirlerine ya da devlet büyüklerinin şiirlerine tahmis yazmıştır (Birgören, 2006, s. 10; İpekten, 1985, s. 132). Kendi kaside ve gazeline tahmis yazan şairler de bulunmaktadır ve bu şairler bu tür şiirlerini “Tahmis-i gazel/kaside/mesnevi-i hod” başlığı altında toplamıştır (Tekin, 2012, s. 332; Birgören, 2006, s. 11). Divan edebiyatında çok rağbet gören tahmis, musammatlar içerisinde en çok kullanılan nazım şeklidir (Pala, 2005, s. 436). Bu sebepten XV. yüzyıldan itibaren tahmisi neredeyse bütün şairlerin divanlarında görmek mümkündür (Pala & Kılıç, 2020, s. 234). Leyla Hanım, Hayâlî Bey, Nev'î, Rûhî-i Bağdâdî, Hayretî, Cevrî, Şeyhülislâm Yahya, Nâîlî, Nâbî, Esrâr Dede, Pertev Paşa, Beylikçi Ârif, Derviş Azbi, Şeref Hanım, Bâkî, Cinânî, Fuzûlî, Abdülahad Nûrî, İzzet Molla, Nedim ve Şeyh Galip gibi şairler Türk edebiyatında tahmis yazan şairlerden bazısıdır (İpekten, 1985, s. 132; Pala, 2005, s. 436). Türk edebiyatında Türkçe tahmislerin yanı sıra Farsça tahmisler de kaleme alınmıştır. Anadolu sahasında özellikle Hâfız'ın *Dîvânı*'na ve Mevlânâ'nın *Mesnevî*'sine çok değerli tahmisler yazılmıştır.

Anadolu Sahasında Hâfız'ın Dîvânı'na Yazılan Farsça Tahmisler

Hâfız'ın *Dîvânı*, Anadolu'da *Gülistân* ve *Mesnevî*'den sonra en çok okunan eserlerin başında gelmiştir (Yazıcı, 1997: 105) Anadolu sahasında çok sayıda tercümesi ve şerhi yapılan bu eser medreselerde okutulmuş ve Farsça öğrenimi için başvuru başlıca eserlerden biri olmuştur. Tercüme ve şerh edilen bu esere Anadolu sahasında üç önemli Farsça tahmis de yazılmıştır: 1-*Tahmis-i Beyânî*: Mustafa Beyânî'nin kaleme aldığı bu eser, mensur bir mukaddime ve Hâfız'ın 88 gazelinin tahmisinden oluşmaktadır. Sultan II. Selim'e ithaf edilen bu eseri Beyânî arkadaşlarının isteği üzerine kaleme almıştır. Eserin Türkiye kütüphanelerinde sadece bir nüshası bulunmaktadır (Kayseri Râşid Efendi Kütüphanesi, nr. 1278). Bu eser Türkiye'de makale olarak yayınlanmıştır (Kaska, 2023: 830-901). 2-*Tahmis-i Ali*: Mensur bir mukaddime ve Hâfız'ın 338 gazelinin tahmisinden oluşan bu eseri, Emîr Kemâlüddîn Abdurrahman İnâk'ın torunu Ali b. Muhammed İnâk kaleme almıştır (Karabulut, 1982: 189). Eserin sadece bir yazma nüshası Türkiye kütüphanelerinde bulunmaktadır (Kayseri Râşid Efendi Kütüphanesi, nr. 1276). Ebü'l-Muzaffer Yâkub Bahâdır Hân adına yazılan bu eserde Ali ve Hâfız mahlasları kullanılmıştır. 3-*Tahmis-i Yümnî*: Mehmed Emîn Yümnî'nin kaleme aldığı bu eser, Hâfız'ın 602 gazel ve 7 mesnevisinin tahmisinden oluşmaktadır. *Cezbe-i Aşk* adıyla anılan bu eseri Yümnî 1339'da (1923) tamamlamış, basım için Kâdîzâde adında biri tarafından aynı yıl İstanbul'da yazılmış ve *Kitâb-i Cezbe-i Aşk* adıyla neşredilmiştir. Neşredilen bu eserde Yümnî'nin bazı şiir seçkileri ve hayatına dair bilgiler de yer almıştır.

Mehmed Emîn Yümnî'nin Hayatı

Yümnî'nin hayatı hakkında en derli toplu bilgiler İbnü'l-Emîn Mahmud Kemal İnal'ın yazdığı *Son Asır Türk Şairleri* adlı eserde yer almaktadır (İnal, 2013, s. 2468). Yümnî ile maarif nazırı Münif Paşa'nın konağında tanışan, 1332 (1913-1914)'de Yakacık'ta bazen onunla buluşup edebî sohbetler eden ve onunla dost olan İnal adı geçen eserinde Yümnî hakkında özetle şunları söylemiştir: Mehmed Emîn Yümnî Efendi'nin babasının adı Ahmed Efendi'dir. Zilkade 1216 (Kasım 1845)'da Süleymaniye vilayetinde doğmuş ve orada medrese tahsilini tamamlamıştır. 1282 (1865-1866)'de Süleymaniye Tahrîrat Müdüriyeti Muavinliği'ne atanmış ve daha sonra bu görevden istifa etmiştir. 1284 (1867-1868)'te Babâli Tercüme Odası'na devamlı gidip gelmiş, 1291 (1874-1875)'de Hoy Şehbenderliği'ne atanmış ve dört buçuk yıl sonra oradan ayrılmıştır. Mâmûretü'l-azîz, Şehrîzur, Van, Musul ve Şarkî Karahisar Müdde-i Umûmî Muavinliği'nde görev yapmıştır. Cidde Bidâyet Mahkemesi Riyâseti'nde bir süre çalıştıktan sonra 1312 (1894-1895)'de azledilmiştir. Memuriyeti lağvedildiği için kendisine 1250 kuruş maaş bağlanmıştır. Umûr-i Şehbenderî Kalemî'ne ara vermeden devam etmiş ve 1315 (1897-1898)'te albay rütbesi almıştır. 28 Şaban 1342 (4 Nisan 1924)'de vefat etmiş ve İstanbul Merkez Efendi Kabristanı'na defnedilmiştir. Orta boylu, esmer, beyaz sakallı, ilim ehli olan Yümnî Farsça, Türkçe, Arapça, Fransızca ve Kürtçe dillerini bilmektedir (İnal, 2013, s. 2468). Yümnî'nin *Kitâb-ı Cezbe-i Aşk / Tahmîs-i Emîn Yümnî Ber Dîvân-i Hâce Hâfîz-i Şîrâzî* adlı eserinin sonunda da hayatı hakkında bilgi verilmiştir (Yümnî, 1339, s. 845-46). Bu kısmın Farsçası ile Türkçe tercümesi şöyledir:

Mختصری از ترجمه احوال امین یمنی بگ

شاعر شیرین کلام ما امین یمنی پسر احمد افندی است. در سال 1261 هجری در شهر سلیمانیه (شهریست در ولایت موصل) به عالم شهود آمده است. تا از خردسالی آثار نکاوت و طبع موزون در ایشان بارز و می توان گفت که آفاق آتشین عراق در مفکوره ایشان آتش نکا بر افروخته بود. بعد از تحصیل ابتدایی و مقدمات علوم و فنون عربیه قضا او را به اسلامبول انداخت. اول مأموریت ایشان در یکی از مکاتبها آموزگاری زبان فارسی بود. در این هنگام قریحه جوان او همی در تکامل و به آثار گزیده و اشعار برجسته مطبوع طبع خواص و عوام گردیده بود. همعصر او فحول شعرا عثمانی بودند و لکن جیادت طبع او گوی سبق را از میدان فصاحت ربوده بود. اوقات عمر او با وجود اینکه پیوسته در مأموریت حکومت به سر رفته باز در انشا اشعار دلاویز و نکات نمک آمیز سستی نفرموده است. تا اینکه 1291 به شهپندری به ایران عزیمت و در شهر خوی به کمال موفقیت چهارسال و نیم کار فرموده بودند. سپس در 1296 دوباره مراجعت اسلامبول و به سمت وکالت عمومی در موصل و وان و جدّه و سائر ولایات تعیین و خدمات لایقه را ایفا فرموده است. در این اواخر چند سال در شهر سنج شهپندر بوده و در انشا شهپندری که مقرون سن کمال ایشان بود در حق شعرا و ادبای ایران تتبعات زیادی کرده و از نسیم سحر انگیز شعر زیاد تر ملهم و شوری در سرو حکمتی در دل هویدا گردید. فرمایشاتش اکثریا حکمت آمیز و راه راستی را نشان می دهد. در حق عالم خیلی بدبین و اکثریا زاری می کند که وفا و راستی در جهانیان پیدا نه و در این خصوص دلایل مسلم و حکایات دلفریب شاهد می آورد. زبان فرانسوی را خوب می داند و این است از مزاج شعری غرب بی بهره نبود. ولی با وجود این از مذاق شرق دور نیفتاده و حکمت و فلسفه حیات را هر وقت به دستور شرق تلقی می فرماید. می توان گفت که روح او با روح خواجه حافظ شیرازی رحمه الله ممزوج و همینست که او را وادار به تخمیس دیوان حافظ شیرازی نمود. غیر از این تخمیس آثاری زیادی دارد به زبان عربی و ترکی و فارسی و کردی تألیفات فرموده. من الجملة قهرمان قاتل و هفت پیکر و ترکیب بند و ضروب امثال و پرده اسرار را به ترکی تحریر و نصایح الاطفال و منتخبات اشعار فارسی و جلد اول مثنوی شریف مولانا را تخمیس فرموده است. اکنون در گوشه خانه با محاسن و کاکلهای سفید به حالتی که صحبتش خط روحانی می بخشد نشسته و با کتب متنوعه محشور می باشد. با وجود پیری نکا و عقل از ناصیه پر چینش درخشان و محفل او زیارتگاه خواص مملکت است. در حق بنده توجه و محبتی زیادی دارد و اکثریا به خدمتشان مشرف و به دست بوسی مفتخر می باشم. دائما به حلاوت بیان و به نصایح پدرا نه ماها را ارشاد و ایقاز می فرماید. اثنا مصاحبه اکثریا این رباعی اشیرینش به خاطر می آید که فرموده:

ای آمدهگان هنوز و ناکرده بروز بیرون مکنید از دل خود فکر دو روز
روزی که به مانند شما ما بودیم و آن روز که مثل ما شماید رموز

Emîn Yümnî Bey'in hayatının muhtasar tercümesi

Bizim tatlı sözlü şairimiz Emîn Yümnî, Ahmed Bey'in oğludur. Hicri 1261 yılında Musul vilayetine bağlı bir şehir olan Süleymaniye'de doğmuştur. Çocukluktan itibaren zekiliği ve ölçülü tabiatıyla tanınmıştı. Irak'ın ateşli semasının onun idealinde zekâ ateşini yaktığı söylenebilir. Arapça ile ilgili ilk ilimleri öğrendikten sonra kader onu İstanbul'a attı. İlk görevi mekteplerin birinde Fars dili öğretmenliğiydi. Bu arada gençlik döneminde yazdığı seçkin ve muteber eserler

ve basılı enfes şiirler ile avam ve havasın beğenisini kazandı. Osmanlının ileri gelen birçok şairi ile aynı devirde yaşıyordu. Ancak onun güzel huyu ilk çevgen topunu fesahat meydanında kapmıştı. Ömrü sürekli hükümet görevi meşguliyetiyle geçmesine rağmen yine de gönül alıcı şiirler ve cazibeli nükteler söylemeyi ihmal etmedi. 1291 yılında liman reisi olarak İran'a gitti ve Hoy şehrinde dört buçuk yıl boyunca başarıyla görev yaptı. Sonra 1296'da tekrar İstanbul'a döndü ve vekâlet-i umûmî unvanıyla Musul, Van, Cide ve sair vilayetlere atandı ve iyi hizmetler ifa etti. Son olarak birkaç yıl Senendec şehrinde liman reisi olarak görev yaptı ve bu liman reisliği görevi sırasında artık kemal yaşa ulaştı. İran şairleri ve edipleri hakkında birçok araştırma yaptı. Şiirin büyüklü rüzgârından daha fazla ilham aldı ve gönlünde hikmet selvisinin coşkusu görünür hâle geldi. Söylemleri çoğunlukla hikmeti ve doğruluğu göstermektedir. Âlem hakkında çok kötümserdir, dünyadakilerde vefa ve doğruluk bulunmadığı için sürekli şikâyet etmekte, bu konuda tartışılmaz delilleri ve gönlü aldatan hikâyeleri şahit göstermektedir. Fransızca'yı çok iyi bilmektedir ve bu sebepten Garp şiirinden nasipsiz değildir. Ancak buna rağmen şark düşüncesinden uzak durmamış ve her vakit hayatın hikmet ve felsefesini şark lisanıyla telaki etmiştir. Ruhunun Hâce Hâfız-i Şîrâzî'nin -Allah rahmet etsin- ruhuyla uyumlu olduğu söylenebilir ve bu da onu Hâfız-i Şîrâzî'nin Dîvânı'na tahmis yazmaya sevk etmiştir. Bu tahmisten başka birçok eseri vardır. Arapça, Türkçe, Farsça ve Kürtçe dillerinden eserler yazmıştır. Meselâ Kahraman Katil, Heft Peyker, Terkib-i Bend, Durûb-ı Emsâl, Perde-i Esrâr gibi eserleri Türkçe olarak yazmıştır. Nesâyihü'l-Etfâl, Müntehabât-i Eş'âr-ı Fârsî, Tahmis-i Cild-i Evvel-i Mesnevî-i Şerîf-i Mevlânâ gibi eserleri de Farsça kaleme almıştır. Şimdi evinin bir köşesinde sakallı ve bıyıklı, beyaz kâküllerle oturmuş ve sohbeti iç açıcı bir hava sunmaktadır. Çeşitli meşhur kitaplarla ilgilenmektedir. İhtiyar olmasına rağmen zekâ ve aklı, kırıksık alnından daha parlaktır ve mahfili, memleketin nitelikli insanların ziyaret yeridir. Ben kulunuza ilgi ve muhabbeti fazladır. Bendeniz çoğunlukla kendilerine hizmet etmek ve ellerini öpmekle kıvanç duymaktayım. Daima tatlı beyanı ve babacan nasihatlarıyla bizleri irşat ve ikaz etmektedir. Sohbet esnasında genellikle bu tatlı rubaisi hatıra gelir. Şöyle buyurmuş. Rubai:

Ey şimdi hayatta olan kimseler ve ey henüz dünyaya gelmemiş olanlar, gönlünüzde "iki günlük dünya" düşüncesini çıkarmayın.

Bizim sizin gibi hayatta olduğumuz gün, bizim hatırlardan üstü örtülü bir şekilde uzak düştüğümüz gün.

Mehmed Emîn Yümnî'nin Eserleri

Yümnî'nin günümüze ulaşan dokuz eseri bulunmaktadır (İnal, 2013, s. 2468): 1- *Mütehâbât-i Durûb-ı Emsâl-i Fârisî*: Bazı Farsça atasözlerinin Türkçe'ye tercümesinden oluşan bu eser hakkında herhangi bir mâlûmat bulunmamaktadır (İnal, 2013, s. 2468). 2- *Heft Peyker*: Nizâmî-i Gencevî'nin Farsça yazılan *Heft Peyker* adlı manzum eserinin Türkçe mensur tercümesidir (İnal, 2013, s. 2468). Eser 1872'de yedi cilt olarak neşredilmiş, ancak 1922'de *Tercüme-i Hikâyet-i Heft Peyker* ismiyle yayınlanmıştır. Bu esere ilişkin akademik bir çalışma yapılmamış, ancak eser 2013'te yeni harflerle tekrar yayınlanmıştır (Genceli Nizâmî, 2023, s. 5-7). 3- *Perde-i Esrâr*: 31 sayfadan oluşan bu eserde 29 Türkçe gazel yer almaktadır. Eser 1912'de İstanbul'da basılmıştır (İnal, 2013, s. 2468). Bu esere ilişkin akademik bir çalışma yapılmamıştır. 4- *Kahraman Katil*: Hicri altıncı yüzyılda yazılan ve Ebû Tâhir-i Târsûsî'ye ait olan bu hikâyeyi Yümnî, Farsça'dan Türkçe'ye tercüme etmiştir (Pârsâtaleb, 1399, s. 201-226). Eser 1869'da İstanbul'da yayınlanmıştır. Bu esere ilişkin akademik bir çalışma yapılmamış, ancak eser 2014'te yeni harflerle tekrar yayınlanmıştır (Yümnî, 2014, s. Önsöz). 5- *Terkib-i Bend*: Bu manzum eser 1872'de İstanbul'da neşredilmiş ve 15 sayfadan oluşmaktadır (İnal, 2013, s. 2468). Bu esere ilişkin akademik bir çalışma yapılmamıştır. 6- *Nesâyihü'l-Etfâl*: Bu eser çocuklar için yazılmış ve çeşitli öğütlerden oluşmaktadır (İnal, 2013, s. 2468). Araştırmamıza rağmen bu eserin nüshalarına ulaşamadık. 7- *Müntehabât-i Eş'âr-ı Fârisî*: Bazı kaside, gazel ve mesnevi seçkilerinden oluşmaktadır (İnal, 2013, s. 2468). Bu eser hakkında herhangi bir mâlûmat bulunmamaktadır. 8- *Tahmis-i Mesnevî*: Bu eser Mevlânâ'nın *Mesnevî*'sinin ilk defterindeki 625 beyitte yazılan bir

tahmistir. Türkiye kütüphanelerinde bu eserin bir nüshası bulunmaktadır (Yümnî, nr. 06 Mil Yz B 1047). Bu esere ilişkin akademik bir makale yazılmıştır (Kaska, 2023: 75-188). 9- *Cezbe-i Aşk*: Bu eser Hâfız-ı Şîrâzî'nin 602 gazeli ile 7 mesnevisine yazılan tahmislerden oluşmaktadır (Yümnî, 1339, s. 11-799). Eserde ayrıca Yümnî'nin 19 rubaisi (38 beyit), 2 kıtası (4 beyit), 4 gazeli (32 beyit), 1 terkîb-i bendi ve 10 kasidesi (242 beyit) de bulunmaktadır (Yümnî, 1339, s. 2-10; s. 799-843). 1339 (1923)'de Kâdızâde tarafından İstanbul'daki Matbaa-i Âmire yayınevinden *Kitâb-ı Cezbe-i Aşk/ Tahmis-i Emîn Yümînî Ber Dîvân-i Hâce Hâfız-ı Şîrâzî* adıyla neşredilmiştir. Bu esere ilişkin akademik bir çalışma yapılmamıştır.

Kitâb-i Cezbe-i Aşk'ın Mukaddimesi

Kitâb-i Cezbe-i Aşk'ın mukaddimesinde 13 beyitten oluşan ve türü tevhid olan bir gazel yer almıştır. “Der tevhîd-i bârî” başlığı altında yer alan bu gazelin tamamında yüce Allah'tan övgü ile bahsedilmiş ve son beyitte Yümnî mahlası zikredilmiştir. Gazelde Allah'ın hikmetinden, kudretinden ve âlemi halk etmesinden, insanın gafil ve utanmazlığından da söz edilmiştir (Yümnî, 1339, s. 2). Yümnî söz konusu gazelden sonra 63 beyitten oluşan bir kaside yazmış, Müslümanları, İslâm inanç ve kültürünü benimseyen yönetimi çok keskin ifadelerle yermiştir. Kasidede Müslümanın söz ve davranışının aynı olması gerektiği, hile ve düzenbazlığın hiçbir dinde uygun olmadığı, padişahın adaletli olması gerektiği, ittihadı sağlamanın nifakı önlemekle mümkün olduğu, güzel davranış, güzel söz ve güzel zannın her zaman iyi neticeler verdiği ifade edilmiştir. Kasidenin sonunda Yümnî mahlası zikredilmiştir (Yümnî, 1339, s. 2). Daha sonra mersiye konulu 29 beyitlik bir kaside yer almıştır. Yümnî, “Der mersiye-i merhûme dohtereş fermûde” adlı başlığın altında yer alan bu kasideyi ölen kızı için kaleme almış, acıklı bir şekilde onun vefatını dile getirmiş ve ondan övgü ile bahsetmiştir. Yümnî, kızının gül gibi olan teninin toprağın altına girdiğini, ölümünün ani olduğunu, dilinin lal kesildiğini, cihanda ondan sonra mutlu olmasının mümkün olmadığını, bu ölüm neticesinde ömür binasının sarsıldığını, sabır ve takatinin kalmadığını, yüreğinde kor bir ateşin yandığını, Mecnûn gibi aklını, anlayışını ve idrakini kaybettiğini ifade etmiştir (Yümnî, 1339, s. 5).

Yümnî, mukaddimedeki son kasidede insanın bozulan ahlakını, aynı devirde yaşadığı kötü düşünceli kimseleri, dünyayı, dünya ehlini ve sermaye sahiplerini yermiştir. Ayrıca cehalet, gaflet, hayasızlık ve yalandan şikâyet etmiş, insanların Allah'tan korkmadığını, namaz kılmanın ve oruç tutmanın dul kadınların işi haline geldiğini, vefa ve doğruluk kokusunun kalmadığını ifade etmiştir. 23 beyitten oluşan bu kasidenin sonunda Yümnî mahlası zikredilmiştir (Yümnî, 1339, s. 7). Yümnî, mukaddimenin sonunda 34 beyitten oluşan 17 rubai söylemiştir. “Rubâiyyât” başlığı taşıyan bu rubailerde daha çok felsefî, tasavvufî ve hiciv konuları ele alınmıştır. Bu rubailerin dört dizesi de aynı vezindedir. Her rubainin başında “rubâî” adında bir başlık yer almıştır. Rubailerin sonunda “Temmetü'l-Rubâiyyât” (Rubailer Tamam oldu) adlı bir ibare bulunmaktadır (Yümnî, 1339, s. 8).

Hâfız-ı Şîrâzî'nin Dîvânî'nin Tahmisi

Yümnî, *Kitâb-i Cezbe-i Aşk*'ta Hâfız'ın gazellerine tahmis yazmaya başlamadan önce “*Tahmis-i Yümnî ber Dîvân-i Hâfız*” (Yümnî'nin Hâfız'ın *Dîvânî*'na yazdığı tahmis) adlı bir başlık yazmış ve daha sonra Allah'ı “*Be-nâm-i Hüdâvend-i behşâyende-i mihrîbân*” (merhametli ve bağışlayan Allah'ın adıyla) şeklinde anmıştır (Yümnî, 1339, s. 11). Bu iki başlıktan sonra Yümnî, Hâfız'ın 602 gazeli ile 7 mesnevisine tahmis yazmıştır (Yümnî, 1339, s. 11-833). Bilindiği gibi günümüzde Hâfız'dan geriye sadece kaside, gazel, mesnevi, kıta ve rubailerden oluşan *Dîvânî* kalmıştır. *Dîvân* nüshalarındaki gazel sayıları aynı değildir. *Dîvân*'daki gazel sayılarını hazırladıkları *Hâfız Dîvânî* ile Kâsım Ganî ve Muhammed Kazvîni 495 (1363), Hânleri 486 (1362), İbtihâc 484 (1378) olarak belirtmiştir. Hüseyin Pejmân ise hazırladığı *Dîvân*'da Hâfız'ın 567 gazeli olduğunu ve 70 gazelin ise ona ait olabileceğini söylemiştir (1315). Yümnî ise Hâfız'ın gazellerine yazdığı tahmis ile onun 602 gazeli olduğunu öne sürmüştür. Ancak Yümnî'nin Hâfız'a nispet ettiği bazı gazeller ona ait değildir. Meselâ 97. gazel Kâsım-ı Envâr'a, 151. gazel Şâtr Abbâs Sabûhî'ye, 201/311/325/370/410. gazeller Evhadüddîn-i Merâgî'ye, 22/240/319. gazeller Selmân-ı Sâvecî'ye,

253. gazel Celâl Azud'a, 291/602. gazeller İbn Yemîn-i Tuğrâî'ye, 318/337. gazeller Hâcû-yi Kirmânî'ye, 348. gazel Emîr Hüsrevî-i Dihlevî'ye, 386. gazel Sa'dî-i Şîrâzî'ye aittir. Ayrıca 176. gazel ise Hâfîz'a ait bir kıta olup gazel olarak yazılmıştır. Hâfîz'ın gazellerinin tamamında "Hâfîz" mahlası bulunmaktadır, ancak 590/323. gazellerin tahmisinde "Yümnî" mahlası zikredilmemiştir. Yümnî, Hâfîz'ın 5.312 gazel ve 238 mesnevi beytine tahmis yazmıştır. Tahmis yazılan toplam beyit sayısı 5.550'dir. Yümnî tahmis yazdığı bütün gazelleri numaralandırmış, ancak mesnevilerde bu kaideyi benimsememiştir. Yümnî ve Hâfîz'ın birinci, üçüncü ve dördüncü mesnevilerde mahlası bulunmamaktadır, ancak ikinci, beşinci, altıncı ve yedinci mesnevilerde her ikisinin de mahlası yer almıştır. Yümnî söz konusu eserini, Hâfîz'ın her bir gazel ve mesnevisinin beytinin üstüne aynı ölçü ve uyakta üçer mısra ilave ederek meydana getirmiştir. Eser sade ve anlaşılır bir dil ile kaleme alınmış, mısralar arasında anlam ilgisi kurulmuş, kafiye ve veznin aksamamasına özen gösterilmiştir. Yümnî bu tahmisini büyük ihtimalle Hâfîz-i Şîrâzî'ye olan saygısından dolayı kaleme almıştır. Bu eser Yümnî'nin vefatından üç yıl önce 1339/1923 yılında tamamlanmıştır. Esere *Cezbe-i Aşk* adı verilmiştir. Gazellerin sonunda "temmetü'l-gazeliyyât" (Gazeller tamam oldu) adlı bir başlık yer almıştır. Yümnî tahmis yazdığı dört mesnevinin başlığını "sâkînâme", birinin başlığını "tesir-i aşk" (aşkın tesiri), birinin başlığını "mesnevî" şeklinde zikretmiş ve bir mesneviyi de başlıksız bırakmıştır. Hâfîz'ın gazel ve mesnevilerinin tamamına tahmis yazan Yümnî, onun kasidelerine, rubailerine ve kıtalarına tahmis yazmamıştır. Farsça alfabesine göre Yümnî, Hâfîz'ın elif (ا) harfinde 16, be (ب) harfinde 6, te (ت) harfinde 90, se (ث) harfinde 2, cim (ج) harfinde 2, ha (ح) harfinde 2, ha (خ) harfinde 1, dal (د) harfinde 168, zal (ذ) harfinde 1, ra (ر) harfinde 18, ze (ز) harfinde 14, sin (س) harfinde 7, şin (ش) harfinde 25, sad (ص) harfinde 2, zâd (ض) harfinde 2, tı (ط) harfinde 1, zı (ظ) harfinde 1, ayn (ع) harfinde 4, gayn (غ) harfinde 1, fe (ف) harfinde 1, kaf (ق) harfinde 3, kef (ك) harfinde 4, lâm (ل) harfinde 11, mim (م) harfinde 79, nun (ن) harfinde 30, vav (و) harfinde 13, he (ه) harfinde 16, ye (ی) harfinde 82 gazeline tahmis yazmıştır. Aşağıda Yümnî'nin Hâfîz'ın 40 gazeli ile 7 mesnevisinin ilk beyitlerine yazdığı Farsça tahmisler (Yümnî, 1339, s. 11-64) ve bu tahmislerin Türkçe tercümelerine yer verilmiştir:¹

تخمیس یمنی بر دیوان حافظ

به نام خداوند بخشاینده مهربان

Yümnî'nin Hâfîz'ın Dîvân'ına Yazdığı Tahmis

Merhametli ve bağıslayan Allah'ın adıyla (Yümnî, 1339, s. 11).

غزل اول

به درد عشق یکسانند عاقلها و جاهلها
چو سیل آید به پیش اندر چه عالیها چه سافلها
از آن می کافکنند یک نوش او صد جوش در دلها
آلا یا ایها الساقی آدر کأساً و ناولها
که عشق آسان نمود اول ولی افتاد مشکلها

Birinci Gazel

Akıllı ve cahil kimseler için aşk derdi aynıdır. Sel geldiği zaman yukarılarda veya aşağılarda olmanın önemi yoktur.

O şarabın bir yudumu gönüllerde yüzlerce coşkuya neden olur. Ey saki, gezdir kadehi, sonra bana da ver.

Aşk ilk önce kolay göründü, ancak daha sonra güçlükler ortaya çıktı (Yümnî, 1339, s. 11).

غزل دوم

¹ Burada bahsedilen tahmislerin Türkçe tercüme yapılrken şu eserlerden de istifade edilmiştir: Hâfîz-ı Şîrâzî, *Hâfîz Divânı*, Çev. Hicabi Kırlangıç, İstanbul: Kapı Yayınları, 2013. Hâfîz-ı Şîrâzî, *Hafiz Divanı*, Çev. Abdülbaki Gölpınarlı, Ankara: Maarif Vekâleti, 1944.

سالها دانی که بودم مست و حیران شما
 ماها رفت آبرویم در به یابان شما
 عقل و فهم و درک را کردم به قربان شما
 ای فروغ ماهِ حُسن، از روی رخشان شما
 آبروی خوبی از چاه زَنخدان شما

İkinci Gazel

Biliyorsunuz, yıllardır sizin hayran ve meftununuzum. Aylarca sizin mahallenizde itibarım gitti.

Akıl, anlayış ve idraki size kurban ettim. Güzelliğin ay ışığı parlak yüzünüzde bulunmakta.

Güzelliğin yüzüsu çene çukurunuzda yer almakta (Yümnî, 1339, s. 12).

غزل سیوم

دارم بتی جفا جو هم دلبر و دل آرا
 دارد عجب دلی سخت مانند سنگ خارا
 خواهد ربودنم دل مانع شدن چه یارا
 دل می رود ز دستم صاحب‌دلان خدا را
 دردا که راز پنهان خواهد شد آشکارا

Üçüncü Gazel

Cefayı meslek edinen gönül süsleyen ve gönül çelen bir sevgilim var. Kaya gibi sert olan acayıp bir gönlü var.

Ey sevgili, gönlümü yağmalamana ne engel oluyor? Ey gönül sahipleri, gönül elden gidiyor, Allah için yardım edin.

Yazıklar olsun gizli sır açığa çıkacak (Yümnî, 1339, s. 14).

غزل چهارم

زاهد برد به طعن چو هر لحظه نام ما
 صوفی کند حرام به ما صبح و شام ما
 چون طشت نام و ننگ فتاده ز بام ما
 ساقی به نور باده برافروز جام ما
 مطرب بگو که کار جهان شد به کام ما

Dördüncü Gazel

Zâhid her lahza adımızı kınamakta. Sûfi sabah ve akşam bizi kötölemekte.

Bizim damımızdan şöhret ve saygınlık leğeni düştü. Sâkî, bâde nuruyla kadehimizi aydınlat.

Cihanın işi istediğimiz gibi oldu, mutrib sen söyle (Yümnî, 1339, s. 16).

غزل پنجم

عروج دیو کجا سرعت شهاب کجا؟
 نماز و روزه زاهد کجا شراب کجا؟
 زمان شیخ کجا و دم شباب کجا؟
 صلاح کار کجا و من خراب کجا؟
 ببین تفاوت ره از کجا تا به کجا

Beşinci Gazel

Devin yükselmesi nerede, yıldızın sürati nerede? Zâhidin namaz ve orucu nerede, şarap nerede?

Şeyhin zamanı nerede ve gençlik zamanı nerede? İşin doğru yolu nerede, harap olan nerede?

Aradaki farka bak, yol nereden nereye gidiyor (Yümnî, 1339, s. 18).

غزل ششم

ز استغنا رسانیدم به جایی طبع والا را
 مطیع خویش می دانم سراسر ملک دنیا را
 به توزیع و به بخشیدن بود حکم روان ما را
 اگر آن ترک شیرازی به دست آرد دل ما را
 به خال هندوش بخشم سمرقند و بخارا را

Altıncı Gazel

Nazlanma ile beni yüce bir makama ulaştırdı. Dünya mülkünü baştanbâşa kendime bağlı biliyorum.

Bizim canımızın hükmü dağıtma ve bağışlamaydı. Eğer o Şirazlı Türk, gönlümüzü elde ederse,

Yanağındaki siyah bene Semerkand ve Buhara'yı bağışlarız (Yümnî, 1339, s. 19).

غزل هفتم

کاش در پستان مادر خشک گشتی شیر را
 باشد می لال آنکه بهر نام زد تکبیر ما
 قدرت حضرا نگر شد صدق ما تدویر ما
 دوش از مسجد سوی میخانه آمد پیر ما
 چیست یاران طریقت بعد ازین تدبیر ما

Yedinci Gazel

Keşke, annenin memesinde kurumuş süt olsaydın. Her kim şöhret için tekbirimizi söylerse kırmızı mey olur.

Hızır'ın kudretine nazar et, sadık oluşumuz idare etmemizi sağladı. Pîrimiz dün gece mescitten meyhaneye doğru geldi.

Tarikat yoldaşları bundan sonra ne tedbir alalım (Yümnî, 1339, s. 20).

غزل هشتم

چه داند شیخ و صوفی قدر می را
 به سر عشق مستان پرده پی را
 بنام عیش و صحبت‌های خوی را
 شب از مطرب که دل خوش باد وی را
 شنیدم ناله جانسوز نی را

Sekizinci Gazel

Sûfî ve şeyh şarabın kıymetini ve perdenin arkasındaki sarhoşların aşkının sırrını ne bilsin. Eğlence ve adet haline gelen sohbetlerle övünüyorum. Gece güzel gönüllü mutripten onun esintisini,

Neyin can yakan feryadını dinledim (Yümnî, 1339, s. 22)

غزل نهم

خاصان پی عوام نهاده است دام را
 عامان به این خوشند که یابند کام را
 کی معتقد شویم خیالات خام را
 صوفی بیا که آینه صافت جام را
 تا بنگری صفای می لعل فام را

Dokuzuncu Gazel

Seçkinler, sıradan insanların arkasına tuzak kurmuş, sıradan insanlar muratlarına kavuşacakları için bundan memnunlar.

Ne zaman ham olanların hayallerine inanacağız. Sûfî, gel kadehin aynası tertemiz.

Kırmızı renkli şarabın saflığını gör (Yümnî, 1339, s. 23).

غزل دهم

ساقیا رفت زمستان و بگو مستان را
بشکنند از سر پیمانہ کشی پیمان را
دم ازین عالی و بهتر نبود انسان را
رونق عهد شباب است دگر بستان را
می رسد مژده گل بلبل خوش الحان را

Onuncu Gazel

Ey sâkî, kış mevsimi bitti. Sarhoşlara söyle, içki içmekle ahitlerini bozsunlar.

İnsan için bu vakitten daha iyi ve muteber şey yoktur. Artık gül bahçesine gençlik çağının parlak zamanı geldi.

Güzel nağmeli bülbüle tekrar gülün müjdesi geldi (Yümnî, 1339, s. 24).

غزل یازدهم

به من غریب رحمی بکن ای صنم خدا را
تو چه دیده بدی را ز نوازش و مدارا
دلم از فراق خون شد غم و غصه گشت ما را
ملازمان سلطان که رساند این دعا را
که به شکر پادشاهی ز نظر مران گدا را

On Birinci Gazel

Ey sevgili, Allah için benim gibi bir garibe rahmet eyle. Sen gönül alma ve iltifattan ne kötülük gördün!

Gönlüm ayrılıktan kan oldu, bize gam ve keder nasip oldu. Sultanın yanında bulunanlara kim bu duayı bildirecek?

Padişahlığının şükürü olarak bu yoksulu gözden çıkarmasın (Yümnî, 1339, s. 26).

غزل دوازدهم

علاج نیست به جز وصل قلب شیدا را
به یار جز تو رساند که این تمنا را
وطن گزیده ام از عشق کوه و صحرا را
صبا به لطف بگو آن غزال رعنا
که سر به کوه و بیابان تو داده ما را

On İkinci Gazel

Karasevdalı kalbe vuslattan başka derman yoktur. Bu temenniye senden başka kim yara ulaştırabilir?

Aştan dağ ve ovayı yurt edindim. Ey seher yeli, lütfen o güzel ceylana söyle,

Bizi dağlara ve çöllere salan sensin (Yümnî, 1339, s. 27).

غزل سزدهم

مطربیا هنگامه کن هنگام را
دلبرای در رقص آر اندام را
نیست چون جز می دوا آلام را
ساقیا برخیز و درده جام را
خاک بر سر کن غم ایام را

On Üçüncü Gazel

Ey mutrib, ortalığı birbirine katma zamanıdır. Ey dilber, endamını raksa getir.

Elemlere şaraptan başka deva yoktur. Ey sâkî, kalk da kadehi sun.

Günlerin gamının başına toprak dök (Yümnî, 1339, s. 28).

غزل چهاردهم

دوش سرمست در آمد بر ما دلبر ما
 به نگاهش نه جان ماند و نه خوار دل بر ما
 چون چنین است چنین دل نبود در خور ما
 ما برقتیم و تو دانی و دل غمخور ما
 بخت بد تا به کجا می برد آبخور ما

On Dördüncü Gazel

Dün bizim dilberimiz bize sarhoş geldi. Bakışı sayesinde bizde ne can kaldı ne de zelil gönül.

Bizim dünyamızda böyle gönül olmadığından, biz gittik ve bizim kederli gönlümüzü sen biliyorsun.

Kötü talih nereye kadar götürecektir bizim su kabımızı (Yümnî, 1339, s. 29).

غزل پانزدهم

در گلستان ببند ار نسرین و گلها روان را
 با تواضع سجده میارند چون ماروت را
 چه بود ار یکبار بینم ای صنم ماروت را
 لطف باشد گر نپوشی از گداهاروت را
 تا به کام دل ببیند دیده ماروت را

On Beşinci Gazel

Gül bahçesinde eğer yaban gülü ve güller yâri görürse, tevazuuyla melek gibi secde ederler.

Ey sevgili, biz yüzünü bir defa görsek ne olacak, garibanlardan yüzünü saklamaman lütuf olacak.

Böylelikle gözümüz gönül rahatlığıyla yüzünü görecektir (Yümnî, 1339, s. 31).

غزل شانزدهم

ای که از بهر تجلی خواستی افکند لا
 عالمی را در وجود آورده کردی مبتلا
 خویشتن را پس نهان کردی ولکن بر علا
 تا جمالت عاشقان را زد به وصف خود صلا
 جان و دل افتاد اندر بند زلفت در بلا

On Altıncı Gazel

Ey tecelli için yokluğu yok eden kimse, müptela olan bir âlemi vücuda getirdin.

Kendini arkaya gizledin, ancak yükseklikte cemalin âşıkleri niteliğiyle davet etti.

Can ve gönül zülfünün ipinde belaya giriftar oldu (Yümnî, 1339, s. 32).

غزل هفدهم

می وزد چون نسیم صبح بر آب
 متسلسل شود بر آب حباب
 ساقی آماده کن سیوی شراب
 می دمد صبح و کله بسته سحاب
 الصبوح الصبوح یا اصحاب

On Yedinci Gazel

Su yüzeyinde sabah rüzgârı gibi esmekte. Su yüzeyinde ardı sıra kabarcık olmakta.

Ey sâkî, şarap testisini hazırla, sabah olmakta ve bulutlar çadır kurmakta.

Dostlar sabah şarabı, sabah şarabı (Yümnî, 1339, s. 32).

غزل هجدهم

عشق ما را برد و در کوی تو کردار کین غریب
 از غریبان نیست در درد و بلا چون این غریب

طاقتم چون طاق شد از ناله چندین غریب گفتم ای سلطان خوبان رحم کن بر این غریب
گفت در دنبال دل ره کم کند مسکین غریب

On Sekizinci Gazel

Aşk bizi götürdü ve senin mahallende böyle garip hâle getirdi. Gariplerden bu garip kadar dert ve kedere maruz kalan yok.

Bu denli tuhaferyattan takatim eyvan gibi oldu. Ey iyiler sultanı bu garibe merhamet eyle dedim.

Miskin garip, gönlün ardında yolunu kaybeder dedi (Yümnî, 1339, s. 34).

غزل نوزدهم

ساقیا بر خیزد ره جام شراب مطربا یکدم بزن چنگ در باب
گر چه روی او بود چون ماهتاب آفتاب از روی او شد در حجاب
سایه را باشد حجاب از آفتاب

On Dokuzuncu Gazel

Ey sâkî, şarap kadehinin yolundan kalk. Ey çalgıcı, kapıda bir lahza çeng çal.

Onun yüzü mehtap gibi olmasına rağmen güneş onun yüzü nedeniyle örtüldü.

O, gölgeye güneşten örtü olur (Yümnî, 1339, s. 35).

غزل بیستم

ز عمر خویش برخوردارم امشب یقین دان تا سحر بیدارم امشب
تو گویی سرور و سردارم امشب تعالی الله چه دولت دارم امشب
که آمد ناگهان دلدارم امشب

Yirminci Gazel

Bu gece ömürden hissemi aldım, bu gece kesinlikle seher vaktine kadar uyanığım.

Bu gece sanki önder ve serdarım. Allah yüceltsin, bu gece ne güzel bir talih var.

Çünkü bu gece birden sevgilim geldi (Yümnî, 1339, s. 37)

غزل و بیست و یکم

مدتی بود از فراقش بود احوالم خراب عاقبت از بهر وصلش گشت واقع انقلاب
ساقیا آمد به سر شبهای هجر و اضطراب صبح دولت می دمد کو جام همچون آفتاب
فرستی زین به کجا یابم بده جام شراب

Yirmi Birinci Gazel

Firakından bir süredir ahvalim haraptır. Sonunda vuslatı için gerçek inkılap vuku buldu.

Ey sâkî, hicran ve ayrılık geceleri son buldu. Sabah, talih yaver gidiyor ve kadeh güneş gibi parlıyor.

Şarap kadehini ver, böyle bir fırsatı nerede bulacağım (Yümnî, 1339, s. 38).

غزل بیست و دویم

ز عکس روی تو گردیده سرخ رنگ شراب محقق از نفست یافته است بوی گلاب
به بند زلف تو گشته اسیر شیخ و شاب ز باغ وصل تو جوید ریاض رضوان آب
ز تاب هجر تو دارد شرار دوزخ تاب

Yirmi İkinci Gazel

Senin yüzünüün aksinden şarap kırmızı rengine dönüştü. Muhakkik nefesinden gül suyu buldu.

Senin zülfünün ipinde genç ve yaşlı tutsak kaldı. Senin bahçenin vuslatından cennet bahçeleri su arar.

Senin hicranının ızdırabından cehennem kıvılcımları kuvvet bulur (Yümnî, 1339, s. 39)

غزل بیست و سیوم

امل که مایه تفریح آدمیزاد است
ز راه آن امل ای پس که در چه افتاد است
هر که بنگرم از بخت خود به فریاد است
بیا که قصر امل سخت سست بنیاد است
بیار باده که بنیاد عمر بر باد است

Yirmi Üçüncü Gazel

Emel insanoğlunun ferahlama esasıdır. O emelin yolunda sonra ne hale geldi.

Kime nazar etsem, bahtı sebebiyle feryat etmekte. Gel, emel kasrı çok zayıf temellidir.

Şarap getir, ömrün temeli rüzgâr üzerindedir (Yümnî, 1339, s. 40).

غزل بیست و چهارم

به قیل و قال تو واعظ که عین افساد است
ز راه می نروم چونکه عشقم استاد است
دلم چو مرغ خوش الحان به دست صیاد است
برو به کار خود ای واعظ این چه فریاد است
مرا فتاده دل از کف ترا چه افتاد است

Yirmi Dördüncü Gazel

Senin gürültü patırtından vaaz veren sadece fitne çıkaran gibidir. Mey yolundan gitmiyorum, çünkü aşkım üstattır.

Gönlüm güzel sesli kuş gibi avcının elindedir. Ey vaiz, git işini yap, bu feryat nedir.

Benim gönlüm elimden kaydı, senin neyin kaydı (Yümnî, 1339, s. 42).

غزل بیست و پنجم

رمضان آمده بود و کن ما را می کاست
دل ما رفتن او را به سلامت می خواست
الحمد لله تعالی وله الشکر سزاست
روزه یک سر شد و عید آمد و دلها برخواست
می میخانه به جوش آمده و می باید خواست

Yirmi Beşinci Gazel

Ramazan geldi ve kazanımızı azalttı. Gönlümüz onun gidişiyle selamet istemektedir.

Yüce Allah'a hamd etmek ve şükretmek uygundur. Oruç bitti ve bayram geldi. Gönüller neşe doldu.

Meyhanedeki şarap köpürdü ve şarap isteme zamanı geldi (Yümnî, 1339, s. 43).

غزل بیست و ششم

کمال حسن و طراوت ز روی تو پیدا است
اگر چه عالم و جاهل ز عشق تو شیدا است
و لیک هست ترا نقصی و بگویم راست
سخن شناس نه ای دلبر خطا اینجاست
چو بشنوی سخن اهل دل مگو که خطا است

Yirmi Altıncı Gazel

Senin yüzünde mükemmel tazelik ve güzellik görünmekte. Bu yüzden bilgin ve cahil aşkından karasevдалdır.

Ancak doğrusunu isterseniz sizde bir kusur var. Ey dilber, söz anlamıyorsun, yanlış burada.

Gönül ehlinin sözünü işitince “yanlış” deme (Yümnî, 1339, s. 44).

غزل بیست و هفتم

فیبض بخش عقلا صحبت درویشانست	بادی ذوق و صفا الفت درویشانست
بہتر از پادشہی شوکت درویشانست	روضہ خلد برین خلوت درویشانست
مایہ محتشمی خدمت درویشانست	

Yirmi Yedinci Gazel

Akıl sahiplerinin verimlilikleri dervişlerin sohbetidir. Zevk ve safa rüzgârı dervişlerin ülfetidir.

Bir padişahıtan iyi olan şey, dervişlerin görkemidir. Kalıcı cennet bahçesi dervişlerin halvetidir.

İhtişamın esası dervişlere hizmet etmektir (Yümnî, 1339, s. 46).

غزل بیست و هشتم

دوش در میکده چون پیر مغان جوش بنشست	گفتم ای پیر مغان کیست کہ از دست نورست
چون تو دانی کہ شب و روز منم باده پرست	مطلب طاعت و پیمان درست از من مست
کہ بہ پیمانہ کشی شہرہ شدم روز الست	

Yirmi Sekizinci Gazel

Dün meyhanede meyhaneci coşkuya kapılınca, “ey meyhaneci, elden düşen bu yeni yetme kimdir” dedim.

Gece ve gündüz şarap içenin ben olduğumu biliyorsun, o halde benim gibi bir sarhoştan ibadet, söz ve doğruluk bekleme.

Elest günü şarap içmekle şöhrat sahibi oldum (Yümnî, 1339, s. 48).

غزل بیست و نهم

بسان مغز بود یار و جان عاشق پوست	بہ پیش بحر محبت دو چشم من چو دو جوست
چو در حساب نیابیم ما و خود ہمہ اوست	سر ارادت ما و آستان حضرت دوست
کہ ہر چہ بر سر ما می رود مشیت اوست	

Yirmi Dokuzuncu Gazel

Yâr beyin gibiydi ve can deriye âşıktı. Muhabbet denizinin önünde iki gözüüm iki ırmak gibidir.

Biz hesaba katılmadığımızdan, var olan her şey odur. İşte bizim teslimiyet başımız ve işte aziz sevgilinin eşiği.

Başımıza her ne gelirse hepsi onun iradesiyledir (Yümnî, 1339, s. 49).

غزل سی ام

جرم در آرزوی رحمت اوست	عشق در اشتیاق وصلت اوست
چشم در انتظار عودت اوست	دل سرا پرده محبت اوست
دیدہ آینہ دار طلعت اوست	

Otuzuncu Gazel

Suç onun rahmet arzusundadır. Aşk onun vuslat iştihakındadır.

Göz onun geri dönüş bekleyişindedir. Gönül onun muhabbet köşküdür.

Göz onun parlak yüzüne ayna tutmaktadır (Yümnî, 1339, s. 50).

غزل سی و یکم

عشوه و غنج و دلال آنچه که گویم با اوست
حسن یوسف دل کسری کف خاتم با اوست
ماحصل آنچه بود لایق آدم با اوست
آن سیه چرده که شیرینی عالم با اوست
چشم میگون لب خندان دل خرم با اوست

Otuz Birinci Gazel

İşve, naz, cilve ve söylediğimiz ne varsa ondadır. Yusuf'un güzelliği, Kısra'nın gönlü, Hâtem'in eli ondadır.

Sonuç olarak insana layık olan ne varsa ondadır. Dünyanın zevk ve lezzeti o esmer güzeldedir.

Şarap gibi göz, gülen dudak ve mutlu gönül ondadır (Yümnî, 1339, s. 52).

غزل سی و دویم

گفتند پیش یار تو ظلم از چه رو نکو است
گفتم که چاره نیست ازین چونکه خوی اوست
گفتند عشق او غلط است آنکه عیب جوست
دارم امید عاطفتی از جناب دوست
کردم جنابتی و امیدم به عفو اوست

Otuz İkinci Gazel

“Senin sevgilinin yanında neden zulümden gayrisi yok” dediler. “Bundan başka çare yok, çünkü bu onun huyudur” dedim.

“Onun aşkı hatadır, çünkü sadece kusur aramakta” dediler. Aziz sevgiliden karşılıksız ilgi görme ümidim var.

Bir cinayet işledim, umarım beni bağışlar (Yümnî, 1339, s. 53)

غزل سی و سیم

گر چه امشب ماه روی یار من در عقربست
مشتتری هم زهره را با شادکامی اقریبست
شهدم از لعل لب یار است و سبیم غیغب است
آنشب قدری که گویند اهل خلوت امشب است
یا رب این تأثیر دولت از کدامین کوکبست

Otuz Üçüncü Gazel

Bu gece sevgilimin ay yüzü akrepte olmasına rağmen Jüpiter, Venüs'e yakın olmaktan dolayı mutludur.

Bal özüm yârin yakut gibi dudağından ve elmam gerdanındandır. Halvet ehlinin Kadir Gecesi dediği o gece bu gecedir.

Ey Allah'im, bu ikbal hangi yıldızın etkisi altındadır (Yümnî, 1339, s. 54).

غزل سی و چهارم

آه کز آه دلم عاقل و دیوانه بسوخت
آشنا را دل ازین آه به بیگانه بسوخت
حسرتا کز شررم کعبه و بتخانه بسوخت
سینه ام ز آتش دل در غم جانانه بسوخت

آتشی بود درین خانه که کاشانه بسوخت

Otuz Dördüncü Gazel

Ah, gönlümün ahından akıllı ve deli yandı. Gönül, tanıdığı bu ah ile kayıtsızca yaktı.

Ne yazık ki ahımdan Kâbe ve meyhane yandı. Sinem gönül ateşinden ve cananın derdiyle yandı.

Bağrımnda bir ateş vardı ondan köşküm yandı (Yümnî, 1339, s. 56).

غزل سی و پنجم

گر به نزد زاهدان افعال ما دلخواه نیست
در ز روی جهل با همچون منی همراه نیست
قلب من صافت و کارش هم به غیر الله نیست
زاهد ظاهر پرست از حال ما آگاه نیست
در حق ما هر چه گوید جای هیچ اکراه نیست

Otuz Beşinci Gazel

Gerçi zahitlerin yanında bizim hareketlerimiz arzu edilen değildir, dergâh cahillik sebebiyle istenilen ile birlikte değildir.

Benim kalbim temizdir ve onun işi de Allah'tan gayrı değildir. Zâhire inanan zâhit bizden haberdar değildir.

Hakkımızda her ne söylerse hiç iğrenmeye yer yoktur (Yümnî, 1339, s. 57).

غزل سی و ششم

افتد به خاک مدفن من گر گذار دوست
از جان رسد ندایش که گشتم نثار دوست
ای دوستان مگر بود این یادگار دوست
آن پیک نامور که رسید از جناب دوست
آورد حرز جان ز خط مشکبار دوست

Otuz Altıncı Gazel

Eğer sevgili, benim kabir toprağımdan geçerse. Candan "sevgilinin kurbanı oldum" nidası gelir.

Ey dostlar, yoksa bu sevgilinin hatırası mı? Sevgilinin diyarından o meşhur haberci geldi.

Sevgilinin misk kokan ayva tüylerinden cana muska getirdi (Yümnî, 1339, s. 59).

غزل سی و هفتم

عاشق چو راه کوی ترا بر عدو بیست
دیگر عدو ز ترس در جستجو بیست
چشمت به یک اشاره در گفتگو به بست
زلفت هزار دل به یکی تار مو بیست
راه هزار چاره کز از چار سو بیست

Âşık senin mahallenin yolunu düşmana kapattı. Artık düşman korkudan arama kapısını kapattı.

Gözün bir işaretle söyleşi kapısını kapattı. Zülfün bir tel saçla bin gönül bağladı.

Bin çarenin yolunu dört taraftan bağladı (Yümnî, 1339, s. 60).

غزل سی و هشتم

مدتی بگذشت چشم هست بر انعام دوست
از خدا خواهم رسد این روزها الهام دوست
اینک آمد قاصدی از راه با احکام دوست
مرحبا ای پیک مشتاقان بده پیغام دوست
تا کنم جان از سر رغبت فدای نام دوست

Otuz Sekizinci Gazel

Bir süredir gözüüm sevgilinin ihsanını beklemektedir. Allah'tan, bu günlerde sevgilinin ilhamının gelmesini beklemekteyim.

Bu yüzden sevgilinin emirleriyle bir haberci geldi. Merhaba ey heveslilerin habercisi, sevgilinin mesajını ver.

Ver ki arzudan canımı sevgilinin adına feda edeyim (Yümnî, 1339, s. 61).

غزل سی و نهم

امروز عجب درد و غمی بر سر ما رفت
دود و شرر ناله و آهم به سما رفت
هم آمد و هم رفت چگوم که چها رفت
آن ترک پریچهره که دوش از بر ما رفت
آیا چه خطا دید که از راه خطا رفت

Otuz Dokuzuncu Gazel

Bugün çok tuhaf bir dert ve keder başımıza geldi. Ah ve feryadımın kıvılcım ve dumani semaya yükseldi.

Hem geldi ve hem de gitti, neden gittiğini nereden bileyim. Dün gece o peri çehreli Türk yanımızdan gitti.

Acaba bizde nasıl bir hata gördü de Hatâ yolundan gitti (Yümnî, 1339, s. 62).

غزل چهلم

ز تاج پادشهان بهتر این کلاه منست
ز حادثات جهان میکده پناه منست
جو سرنوشت ازل حشر دادخواه منست
منم که گوشه میخانه خانقاه منست
دعای پیر مغان ورد صبحگاه منست

Kırkinci Gazel

Benim bu külahım padişahların tacından daha iyidir. Cihan hadisatından meyhane sığınağımdır.

Ezel yazgısı mahşer günü davacımdır. Meyhane köşesi benim tekkemdir.

Meyhanecinin duası benim sabah virdimdir (Yümnî, 1339, s. 64).

مثنوی اول / ساقی نامه

همان به که خود را کشم در کنار
کنم گوشه دیر را اختیار
چرا چونکه بر من شده آشکار
سر فتنه دارد دگر روزگار
من و مستی و فتنه چشم یار

Birinci Mesnevi/Sâkînâme

Hemen kendimi kenara çekip meyhane köşesini mesken edinmem iyidir.

Çünkü bana yine feleğin fitne çıkarma niyeti aşikâr oldu.

Bana kalansa sarhoşluk ve yârin gözününün fitnesidir (Yümnî, 1339, s. 799).

مثنوی دوم

نمانده است آداب در عام و خاص
ازان رو دلم هست در اغتصاص
به میخانه ام چونکه هست اغتصاص
بیا ساقی آن آب آتش خواص
به من ده که تا یابم از غم خلاص

İkinci Mesnevi

Sıradan ve seçkin insanlarda yol yordam kalmamış, bu yüzden gönlüm kederlidir.

Meyhanemde özel yer tahsis edilmiş, ey sâkî gel, o seçkinlerin ateş suyunu,

Bana ver de kederden kurtulayım (Yümnî, 1339, s. 806).

مثنوی سوم / ساقینامه

شیم ذکر یا رب بود تا سحور
به وقت سحورم بود یا صبور
هماندم بیاید به دل ره سرور
تباشیر صبح از طبقه های نور
به گوش آیدم هر دم از لفظ حور

Üçüncü Mesnevi/ Sâkînâme

Ey Allah 'ım, geceleyin sahur vaktine kadar zikrediyorum. Sahur vaktim "Yâ Sabûr" idi.

Sevinç yolu gönle gelince, nur tabakalarından sabah aydınlığı, (Yümnî, 1339, s. 815).

Her lahza kulağıma huri lafzı getirir.

مثنوی چهارم / ساقینامه

به میخانه ام هست چون اختصاص
کشد گر میم از که جویی قصاص
مرا باک نبود چو از عام و خاص
بده ساقی آن آب آتش خواص
کز آن آب یابم ز آتش خلاص

Dördüncü Mesnevi/ Sâkînâme

Meyhanemde özel tahsis edilmiş yer var. Eğer saf şarap öldürürse kimden kısas isteyeceksin?

Sıradan ve seçkin kimselerden bir korkum yok. Ey sâkî, o seçkinlerin ateş suyunu ver.

Çünkü ancak ateşten o su sayesinde kurtulabilirim (Yümnî, 1339, s. 821).

مثنوی پنجم / ساقینامه

نیرسد کسی این دل آزرده را
ز هجران دلدار غم خورده را
چه دانند احوال پژمرده را
بده ساقی آن آب افشرده را
بیا زنده ساز این دل مرده را

Beşinci Mesnevi/ Sâkînâme

Bu incinmiş gönlü ve sevgilinin hicranından kedere gark olmuş kimseyi sormuyor.

Kederlinin halinden ne anlarlar! Ey sâkî, posası çıkarılmış o suyu ver.

Gel, bu ölmüş gönlü hayata döndür (Yümnî, 1339, s. 823).

مثنوی ششم / تأثیر عشق

بر این قول حافظ کنم اشتراک
به مستی کنم سینه ز هد چاک
از آن پس صلابی ز نم دردناک
من از آن که کردم به مستی هلاک
به آیین مستان بریدم به خاک

Altıncı Mesnevi/ Aşkın Tesiri

Ben Hâfız 'ın bu sözüne iştirak ediyorum: Zühd sinisini sarhoşlukla yaracağım.

Ondan sonra acıklı bir salâ okuyacağım. Çünkü ben sarhoşluk sebebiyle helak oldum.

Sarhoşların geleneği üzere toprağa gömüldüm (Yümnî, 1339, s. 826).

مثنوی هفتم

رمید افسوس و کرد از من جدایی

مرا بود آهوی مشکین خطایی

الا ای آهوی وحشی کجایی

ندادم در زمین یا در سمائی

مرا با تست بسیار آشنایی

Yedinci Mesnevî

Benim misk kokulu Hitaylı bir ceylanım vardı. Ne yazık ki, ürktü ve benden ayrıldı.

Yerde mi gökte mi olduğunu bilmiyorum. Ey yabani ceylan, neredesin?

Benim seninle olan aşinalığım eskidendir (Yümnî, 1339, s. 827).

Yümnî, Farsça tahmisinin sonunda Allah'ın inayetiyle Hâce Hâfız-i Şîrâzî'nin *Dîvânı*'na yazdığı tahmisini 1339 yılında tamamladığını, okuyucuların eserdeki kusurlarını hoş görmelerini ve kendisini rahmet ile yâd etmelerini istemiştir. Söz konusu eserin adının *Cezbe-i Aşk* olduğunu belirtmiş ve iki beyitlik bir kıta ile tahmisin tarihini ifade etmiştir (Yümnî, 1339, s. 833):

بعون الله تعالى تمام شد تخمیس دیوان خواجه حافظ شیرازی علیه الرحمة و الکاتب الفقیر الی رحمة ربّه القدير
م ... ش .. در حالی که پر اندیشه و داغدار کج رفتاری زمانه بودم و امیدوارم قارئین کرام به رحمت از این بنده یاد فرمایند
که: والخط ببقی زمانا بعد صاحبه و صاحب الخط تحت التراب رمیم. در سلخ شهر ذیقعدہ الحرام 1339 هجری قارئین کرام
به نظر مسامحه عفو.

در تاریخ می فرماید و للتخمیس ایضا

جذبہ عشق تو لایفنی باد

دوش در خواب مرا حافظ گفت

جذبہ عشق دل یمنی باد

بهر تاریخ چه به گفتم گفت

Allah'ın inayetiyle Hâce Hâfız-i Şîrâzî'nin -Allah rahmet eylesin- Dîvânı'nın Tahmis'i bitti. Yüce Allah, rahmetine muhtaç olan bu fakir kâtime de rahmet eylesin. Kötü zamanı endişeli ve kaygılı bir halde düşünmeme rağmen inşallah kerem sahibi okuyucular (beni) bu köleyi rahmet ile anarlar. Nitekim yazının sahibi çürümesine rağmen yazı onun ölümünden sonra bir müddet daha kalır. Kitap 1339 hicri yılının Zilkade ayının sonunda tamamlandı. Muhterem okuyucular lütuf ile metne nazar edip yazarı affetsinler.

Tahmisin tarihi için şöyle buyuruyor:

Dün gece Hâfız bana dedi ki: Senin aşkının coşkusu (Cezbe-i Aşk) ebedi olsun.

Tarih için ne diyeyim. Dedi: Aşk coşkusu (Cezbe-i Aşk) Yümnî'nin gönlünde olsun.

Yümnî'nin Bazı Kaside ve Gazelleri

Kitâb-i Cezbe-i Aşk'ta tahmislerden sonra Yümnî'nin bazı kaside ve gazelleriyle birlikte bir terkîb-i bendi bulunmaktadır. Bu şiirler "Berhî ez Kasâid ve Gazeliyyât-i Belîğ-i Emîn Yümnî Beg" (Emîn Yümnî Bey'in bazı belîğ kaside ve gazelleri) başlığı altında toplanmıştır. İlk kaside ahlakî nasihatler, vaazlar ve övgüler hakkındadır. 17 beyitten oluşan bu kasidenin sonunda Yümnî mahlası zikredilmiştir. Yümnî bu kasidede yaşlandığını, gençlerin kıymetinin bilinmesi gerektiğini, talih yaver giderse Mecnûn gibi Leyla'ya kavuşacağını, geçip gidecek şey için cefa ve sıkıntı çekmek yerine vuslat ve ikbal için çabalamanın iktiza ettiğini belirtmiştir (Yümnî, 1339, s. 834). *Kitâb-i Cezbe-i Aşk*'taki ikinci kaside yüce himmet hakkındadır. Himmetin kişiye iyi nitelikler kazandırdığı ve onu itibarsızlıktan kurtardığı söylenmiştir. Yümnî bu kasidede aşağılık dünyanın çaba ile ne zaman döneceğini bilmediğini, sabır ve metanet sayesinde devranın değişmeyeceğini, boş ve anlamsız gençliğin ardından yaşlılığın mihenk taşı gibi geldiğini ifade etmiştir. 13 beyitten oluşan bu kasidede Yümnî mahlası zikredilmiştir (Yümnî, 1339, s. 835).

Kitâb-i Cezbe-i Aşk'taki üçüncü kaside hikmet ile ilgilidir. Bu kasidede özlü sözler ve hikmetli mevzulardan bahsedilmiştir. Yümnî kasidede Allah'ı hatırlamakla gönlün sağlamaştığını, dünyada rahatlığa talip olmak için hıyanet ve yalanı bırakmak gerektiğini, her işten iyi bir netice almak için istihâreye yatmak yerine istişare etmenin elzem olduğunu belirtmiştir. 20 beyitten oluşan bu kasidede Yümnî mahlası zikredilmiştir (Yümnî, 1339, s. 835).

Kitâb-i Cezbe-i Aşk'ta üçüncü kasideden sonra bir gazele yer verilmiştir. Bu gazel âşikâne olup beş beyitten oluşmaktadır. Gazelde Yümnî yârin yanına ve mahallesine gitmek istemekte, ancak buna karşılık bulmamaktadır. Gazelin sonunda Yümnî mahlası zikredilmiştir (Yümnî, 1339, s. 836). Gazelden sonra uzun bir terkîb-i bend yer almıştır. 40 beyitten oluşan bu şiirde daha çok nasihat etme ve öğüt verme üzerine sözler söylenmiştir. Yümnî bu şiirde gülün olduğu yerde dikenin, gönlün olduğu yerde yârin cefasının olduğunu, hazine isteyen kimsenin yâre sahip olması gerektiğini söylemiştir (Yümnî, 1339, s. 837). Terkîb-i bendin ardından bir gazel yer almıştır. Dokuz beyitlik bu gazelin konusu övgüdür. Gazelde aklın, bahtın, himmetin, şiirin, hünerin dost için nimet ve düşman için ise bela olduğu söylenmiştir (Yümnî, 1339, s. 839).

Kitâb-i Cezbe-i Aşk'ta yukarıda bahsi geçen gazelden sonra konusu şikâyet ve sızlanma olan bir kaside bulunmaktadır. 27 beyitten oluşan bu kasidenin sonunda herhangi bir mahlas yer almamıştır. Kasidede feleğin işi sebebiyle mutlu olmanın mümkün olmadığı, bu kötü dünya var olduğu sürece cehalet ve tembelliğin hüküm süreceği, dünyada bir anlık mutluluğa karşılık yüzyıl sıkıntı çekildiği, kusur işlememek şartıyla her istenilen şeyin yapılması gerektiği ifade edilmiştir (Yümnî, 1339, s. 839). Kasideden sonra Kerbela şehitlerinin başına gelen musibetlerin anlatıldığı bir mersiye yer almıştır. 13 beyitten oluşan, “Der mersiyetü'l-şühedâ” başlığı altında bulunan bu acıklı kasidede, herhangi bir mahlas yer almamıştır. Bu mersiyede cihan şahına hizmet eden kimsenin mutlu ve lütfa mazhar olması dilenmiş, Kerbela matemi nedeniyle gülün çürüdüğü ve dünyanın harap olduğu söylenmiş, bu mevzu nedeniyle gönlünde matem bulunmayan kimsenin ibadet ve hasenatının günah olduğu belirtilmiştir (Yümnî, 1339, s. 841).

Kitâb-i Cezbe-i Aşk'ta yukarıda sözü edilen mersiyeden sonra konusu nasihat olan bir kasideye yer verilmiştir. Bu kasidede Yümnî, nasıl davranması gerektiğine vurgu yapmış ve şu tavsiyelerde bulunmuştur: “Cihan mülkünü uğraş ile elde et, güzellikle geçin, gününü acılaştırma, Allah'ın emrini ve kaderin hükmünü yerine getir, cihanda yararlı olan her şeyden istifade et, hikâyelerdeki Rüstem gibi sade davran, Hâtem ol ve her şeyi yapmaya muktedir ol.” 22 beyitten oluşan bu kasidede Yümnî mahlası zikredilmiştir (Yümnî, 1339, s. 841). Kasideden sonra beş beyitten oluşan bir gazel yer almıştır. Bu gazelde “dedim-dedi” olarak ifade edilen söyleyiş tarzı kullanılmıştır. Âşıkane olan bu gazelin son beytinde Yümnî mahlası zikredilmiştir (Yümnî, 1339, s. 843). *Kitâb-i Cezbe-i Aşk*'ta son olarak iki rubaiye yer verilmiş ve “Temâm Şod Muntehabât-i Eşâr” (Şiir seçkileri tamamlandı) başlığı yazılarak bir kıtaya yer verilmiştir (Yümnî, 1339, s. 843).

Kitâb-i Cezbe-i Aşk'ta Yümnî'nin şiir seçkilerinden sonra Şeyh Abdülkadir'in soyundan olan Mesud Efendi'nin Yümnî'yi ve *Cezbe-i Aşk* adlı eserini öven 15 beyitlik methiye konulu bir kasidesi bulunmaktadır. Kasidenin sonunda “Temmetü'l-Medhiye” (Methiye tamam oldu) adlı bir başlık yer almaktadır. Kasideden önce bu kasideyi Mesud Efendi'nin söylediğini beyan eden bir ibare de bulunmaktadır. Söz konusu ibare (Yümnî, 1339, s. 844) ve Türkçe tercümesi şöyledir:

هذا ما قال مسعود افندى نجل الشيخ عبدالقادر شارح تهذيب الكلام مادحاً و مقرظاً على تخميس الاديب الكامل محمد امين يمنى افندى لديوان خواجه حافظ الشيرازى رحمه الله و تخميس الكتاب الاول من مثنوى مولانا جلال رضى الله عنه الملك المبين .

Bu, Tehzibü'l-kelâm şârihi Şeyh Abdülkadir'in neslinden Mesud Efendi'nin edîp ve kâmil Mehmed Emîn Yümnî Efendi'nin Hâce Hâfız-i Şîrâzî'nin -Allah rahmet eylesin- Dîvânü'na ve Mevlânâ Celâl'in -Allah ondan razı olsun- Mesnevî'sinin ilk defterine yazdığı tahmislere takrîzen methederek söylediği şeylerdir.

Kitâb-i Cezbe-i Aşk'ın sonunda Yümnî'nin gölgesinin daimî olması için dua edilmiş ve söz konusu eserin Hicri 1339 yılının (1923) Zilhicce ayında İstanbul'da Kâdizâde'nin istinsah ettiği söylenmiştir (Yümnî, 1339, s. 846):

حق تعالی سایه ایشان را بر سر ما مستدام فریاد

شهر نیچه محرره: قاضی زاده م ... ش ... 1339 در اسلامبول

Yüce Allah onların gölgesini bizim başımızın üzerinde daimî kılsın.

Hicri 1339 yılının Zilhicce ayında Kâdizâde tarafından İstanbul'da yazılmıştır.

Kitâb-i Cezbe-i Aşk'ın matbu nüshasının sonunda bütün gazellerin ilk mısraları ve bu mısraların buldukları sayfa numaraları verilmiştir. Ayrıca eserin sonunda hata ve sevap cetveli de yer almıştır (Yümnî, 1339, s. 847-865).

Yümnî'nin Tahmis Yazdığı Hâfız'ın Gazel ve Mesnevilerinin Tablosu

Bu tabloda Yümnî'nin tahmis yazdığı Hâfız'ın gazel ve mesnevilerinin ilk mısraları, kaçınıcı sırada oldukları ve beyit sayıları belirtilmiştir.

Beyit Sayısı	Gazellerin İlk Mısraları	Gazel Sırası	Beyit Sayısı	Gazellerin İlk Mısraları	Gazel Sırası
7	ماهم این هفته شد از شهر و به چشم سالیست	53. Gazel	7	آیا باینها الساقی ایز کاسا و نولها	1. Gazel
7	صحن بستان ذوق بخش و صحبت باران خوش است	54. Gazel	12	ای فروغ ماه حسن، از روی رخشان شما	2. Gazel
7	در دیر مغان آمد، یارم قنچی در دست	55. Gazel	14	دل می رود ز دستم صاحبان خدا را	3. Gazel
11	گل در بر و می در کف و معشوق به کلم است	56. Gazel	11	ساقی به نور باده برافروز جام ما	4. Gazel
6	اگر به لطف بخوانی مزید الطاف است	57. Gazel	8	صلاح کار کجا و من خراب کجا؟	5. Gazel
12	ما را ز خیال تو چه پروای شراب است؟	58. Gazel	9	اگر آن ترک شیرازی به دست آرد دل ما را	6. Gazel
7	کنون که در کف گل جام باده صاف است	59. Gazel	10	دوش از مسجد سوی میخانه آمد پیر ما	7. Gazel
7	اگر چه باده فرح بخش و باد گلنیز است	60. Gazel	7	شب از مطرب که دل خوش بادوی را	8. Gazel
8	یارب آن شمع دل افروز ز کاشانه کیست؟	61. Gazel	9	صوفی بیا که اینه صفاقت جام را	9. Gazel
11	بنال اگر بلبل اگر با منت سر یاریست	62. Gazel	13	رونی عهد شباب است دگر بستان را	10. Gazel
10	اگر چه عرض هنر پیش یار بی اندیست	63. Gazel	7	ملازمان سلطان که رساند این دعا را	11. Gazel
10	عیب رندان مکن ای زاهد پاکیزه سرشت	64. Gazel	8	صبا به لطف بگو آن غزال رعنا	12. Gazel
11	جز آستان توام در جهان پناهی نیست	65. Gazel	9	ساقیا برخیز و درده جام را	13. Gazel
7	حال دل با تو گفتم، هوس است	66. Gazel	9	ما برقیتم و تو دانی و دل غمخور ما	14. Gazel
13	حسنت به اتفاق ملاحظت جهان گرفت؟	67. Gazel	5	لطف باشد گر نبوی از گداهای روت را	15. Gazel
7	خیال روی تو در هر طریق همزه ماست	68. Gazel	5	تا جمالت عاشقان را زد به وصف خود صلا	16. Gazel
9	در این زمانه رفیقی که خالی از خلل است	69. Gazel	11	می دمد صبح و کله بسته سحاب	17. Gazel
7	دل و دینم شد و دلیر به ملامت برخاست	70. Gazel	9	گفتم ای سلطان خوبان رحم کن بر این غریب	18. Gazel
7	روی تو کس ندید و هزارت رقیب هست؟	71. Gazel	9	افتاب از روی او شد در حجاب	19. Gazel
7	ساقیا آمدن عید، مبارک باندت	72. Gazel	8	تعالی الله چه دولت دارم امشب	20. Gazel
10	ساقی بیار باده که ماه صیام رفت	73. Gazel	8	صحب دولت می دمد کو جام همچون افتاب	21. Gazel
7	صبا اگر گذری افتد به کشور دوست	74. Gazel	9	ز باغ وصل تو جوید ریاض رضوان آب	22. Gazel
8	غمش تا در دلم ماوا گرفته است	75. Gazel	11	بیا که قصر امل سخت سست بنیاد است	23. Gazel
8	صبحدم مرغ چین با گل نخواستنه گفت	76. Gazel	7	برو به کار خود ای واعظ این چه فریاد است	24. Gazel
7	گر ز دست زلف مشکینت خطایی رفت رفت	77. Gazel	9	روزه یک سر شد و عید آمد و دلها برخواست	25. Gazel
9	به کوی میگرد هر سالگی که ره دانست	78. Gazel	11	سخن شناس نه ای دلیرا خطا اینچاست	26. Gazel
9	تا سر زلف تو در دست نسیم افتادست	79. Gazel	13	روضه خلد برین خلوت درویشانست	27. Gazel
9	بلیلی برگ گلی خوش رنگ در منقار داشت	80. Gazel	7	مطلب طاعت و پیمان درست از من مست	28. Gazel
7	به دام زلف تو دل میتلای خویشتم است	81. Gazel	9	سر اراست ما و آستان حضرت دوست	29. Gazel
9	عارف از پرتو می راز نهانی دانست	82. Gazel	11	دل سرا پرده محبت اوست	30. Gazel
10	حاصل کارگه کون و مکان این همه نیست	83. Gazel	7	آن سیه چرده که شیرینی عالم با اوست	31. Gazel
7	بحریست بحر عشق، که هیچش کناره نیست	84. Gazel	9	دارم امید عاطفتی از جناب دوست	32. Gazel
11	چه لطف بود که ناگاه زشجه قلعت	85. Gazel	9	انشب قدری که گویند اهل خلوت امشب است	33. Gazel
9	ز گریه مردم چشم نشسته در خون است	86. Gazel	9	سینه ام ز آتش دل در غم جانانه بسوخت	34. Gazel
11	زان یار دلنوازم، شکری است با شکایت	87. Gazel	11	زاهد ظاهر پرست از حال ما آگاه نیست	35. Gazel
9	یارب سببی ساز که یارم به سلامت	88. Gazel	9	آن بیک نامور که رسید از جناب دوست	36. Gazel
7	ساقیم خضر است و می آب حیات	89. Gazel	8	زلف هزار دل به یکی تار مو بیست	37. Gazel
9	شریبتی از لب لعش نجشیدیم و برفت	90. Gazel	8	مرحبا ای بیک مشتاقان بده پیغام دوست	38. Gazel
5	ما را در آرزوی تو پروای خواب نیست	91. Gazel	9	آن ترک پرچیوه که دوش از بر ما رفت	39. Gazel
9	خم زلف تو دام کفر و دین است	92. Gazel	8	منم که گوشه میخانه خانقاه منست	40. Gazel
8	دیدم که یار، جز سر جور و ستم نداشت	93. Gazel	8	لعل سیراب به خون تشنه لب یار من است	41. Gazel
7	برو ای زاهد و دعوت مکنم سوی بهشت	94. Gazel	7	روزگار نیست که سودای بتان دین من است	42. Gazel
10	ای نسیم سحر ارامگه یار کجاست؟	95. Gazel	11	ای شاهد قدسی، که کشد بند نقابت؟	43. Gazel
7	خواب آن نرگش قتان تو، بی چیزی نیست	96. Gazel	12	باغ مرا چه حاجت سرو و صنوبر است؟	44. Gazel
8	دیدمش دوش که سر مست و خرامان می رفت	97. Gazel	9	شگفته شد گل حمر او گشت بلبل مست	45. Gazel
7	هر آن خسته نظر کز پی سعادت رفت	98. Gazel	7	زلف اشفته و خوی کرده و خندان لب و مست	46. Gazel
11	خمی که ابروی شوخ تو در کمان انداخت	99. Gazel	9	خدا چو صورت ابروی دلربای تو بست	47. Gazel
17	روشن از پرتو رویت نظری نیست که نیست	100. Gazel	11	ای دهد صبا به سیا می فرستمت	48. Gazel
14	کس نیست که افتاده آن زلف دوتا نیست	101. Gazel	11	ای غایب از نظر به خدا می سپارمت	49. Gazel
9	رواق منظر چشم من آشیانه توست	102. Gazel	9	به جان خواجه و حق قدیم و عهد درست	50. Gazel
8	ساقی بیا که یار ز رخ پرده بر گرفت	103. Gazel	10	خلوت گزیده را به تماشا چه حاجت است	51. Gazel
11	شندیدم سخنی خوش که پیر کنعان گفت	104. Gazel	8	خوشر ز عیش و صحبت و باغ و بهار چیست؟	52. Gazel

Beyit Sayısı	Gazellerin İlk Mısraları	Gazel Sırası	Beyit Sayısı	Gazellerin İlk Mısraları	Gazel Sırası
7	ماه این هفته شد از شهر و به چشم سالیست	53.Gazel	7	آلا یا ائبها الساقی ائز کاسا و ناولها	1.Gazel
7	صحن بستن نوق بخش و صحبت یاران خوش است	54.Gazel	12	ای فروغ ماه حُسن، از روی رخشان شما	2.Gazel
7	در دیر مغان آمد، یارم قدحی در دست	55.Gazel	14	دل می رود ز دستم صاحبان خدا را	3.Gazel
11	گل در بر و می در کف و معشوق به کام است	56.Gazel	11	ساقی به نور باده برافروز جام ما	4.Gazel
6	اگر به لطف بخوانی مزید الطاف است	57.Gazel	8	صلاح کار کجا و من خراب کجا؟	5.Gazel
12	ما را ز خیال تو چه پروای شراب است؟	58.Gazel	9	اگر آن ترک شیرازی به دست ارد دل ما را	6.Gazel
7	کنون که در کف گل جام باده صاف است	59.Gazel	10	دوش از مسجد سوی میخانه آمد پیر ما	7.Gazel
7	اگر چه باده فرح بخش و باد گلپز است	60.Gazel	7	شب از مطرب که دل خوش باد وی را	8.Gazel
8	یارب آن شمع دل افروز ز کاشانه کیست؟	61.Gazel	9	صوفی بیا که این صافت جام را	9.Gazel
11	بنال اگر لبلل اگر با منت سر یاریست	62.Gazel	13	رونق عهد شباب است دگر بستان را	10.Gazel
10	اگر چه عرض هنر پیش یار بی ادبیت	63.Gazel	7	ملازمان سلطان که رساند این دعا را	11.Gazel
10	عیب ندان مکن ای زاهد پاکیزه سرشت	64.Gazel	8	صبا به لطف بگو آن غزال رعنا	12.Gazel
11	جز آستان توام در جهان پناهی نیست	65.Gazel	9	ساقیا بر خیز و درده جام را	13.Gazel
7	حال دل با تو گفتیم، هوس است	66.Gazel	9	ما برقیتم و تو دانی و دل غمخور ما	14.Gazel
13	حسنت به اتفاق ملاحظت جهان گرفت؟	67.Gazel	5	لطف باشد گر نبوشی از گداه روت را	15.Gazel
7	خیال روی تو در هر طریق همه ماست	68.Gazel	5	تا جمالت عاشقان را زد به وصف خود صلا	16.Gazel
9	در این زمانه رفیقی که خالی از خلل است	69.Gazel	11	می دمد صبح و کله بسته سحاب	17.Gazel
7	دل و دینم شد و دلبر به ملامت برخاست	70.Gazel	9	گفتم ای سلطان خوبان رحم کن بر این غریب	18.Gazel
7	روی تو کس ندید و هزارت رقیب هست؟	71.Gazel	9	آفتاب از روی او شد در حجاب	19.Gazel
7	ساقیا آمدن عید، مبارک بادت	72.Gazel	8	تعالی الله چه دولت دارم امشب	20.Gazel
10	ساقی بیار باده که ماه صیام رفت	73.Gazel	8	صبح دولت می دمدم کو جام همچون آفتاب	21.Gazel
7	صبا اگر گذری افتدت به کشور دوست	74.Gazel	9	ز باغ وصل تو جوید ریاض رضوان آب	22.Gazel
8	غمش تا در دلم مأوا گرفته است	75.Gazel	11	بیا که قصر امل سخت بست بنیاد است	23.Gazel
8	صبحدم مرغ چمن با گل نوحاسته گفت	76.Gazel	7	برو به کار خود ای واعظ این چه فریاد است	24.Gazel
7	گر ز دست زلف مشکینت خطایی رفت رفت	77.Gazel	9	روزه یک سر شد و عید آمد و دلها برخاست	25.Gazel
9	به کوی میکند هر سالکی که ره دانست	78.Gazel	11	سخن شناس نه ای دلیرا خطا اینجاست	26.Gazel
9	تا سر زلف تو در دست نسیم افتادست	79.Gazel	13	روضه خلد برین خلوت درویشانست	27.Gazel
9	بلبلی برگ گلی خوش رنگ در مفار داشت	80.Gazel	7	مطلب طاعت و پیمان درست از من مست	28.Gazel
7	به دام زلف تو دل میتلای خویشتم است	81.Gazel	9	سر ارادت ما و آستان حضرت دوست	29.Gazel
9	عارف از پرتو می راز نهانی دانست	82.Gazel	11	دل سرا پرده محبت اوست	30.Gazel
10	حاصل کارگه کون و مکان این همه نیست	83.Gazel	7	آن سیه چرده که شیرینی عالم با اوست	31.Gazel
7	بحریمت بحر عشق، که هیچش کنار ه نیست	84.Gazel	9	دارم امید عاطفی از جناب دوست	32.Gazel
11	چه لطف بود که ناگاه ز شجه قلمت	85.Gazel	9	آنشب قدری که گویند اهل خلوت امشب است	33.Gazel
9	ز گریه مرزم چشم نشسته در خون است	86.Gazel	9	سینه ام ز آتش دل در غم جانانه بسوخت	34.Gazel
11	زان یار دلنوازم، شکر است با شکایت	87.Gazel	11	زاهد ظاهر پرست از حال ما آگاه نیست	35.Gazel
9	یارب سببی ساز که یارم به سلامت	88.Gazel	9	آن پیک نامور که رسید از جناب دوست	36.Gazel
7	ساقیم خضر است و می آب حیات	89.Gazel	8	زلفت هزار دل به یکی تار مو ببست	37.Gazel
9	شربتی از لب لعش نجشیدیم و برفت	90.Gazel	8	مرحبا ای پیک مشتاقان بده پیغام دوست	38.Gazel
5	ما را در آرزوی تو پروای خواب نیست	91.Gazel	9	آن ترک پر بچهره که دوش از بر ما رفت	39.Gazel
9	خم زلف تو دام کفر و دین است	92.Gazel	8	منم که گوشه میخانه خانقاه منست	40.Gazel
8	دیدم که یار، جز سر جور و ستم نداشت	93.Gazel	8	لعل سیراب به خون تشنه لب یار من است	41.Gazel
7	برو ای زاهد و دعوت مکنم سوی بهشت	94.Gazel	7	روزگاریست که سودای بتان دین من است	42.Gazel
10	ای نسیم سحر آرامگه یار کجاست؟	95.Gazel	11	ای شاهد قدسی، که کشد بند نقابت؟	43.Gazel
7	خواب آن نرگس قتان تو، بی چیزی نیست	96.Gazel	12	باغ مرا چه حاجت سرو و صنوبر است؟	44.Gazel
8	دیدمش دوش که سرمست و خرامان می رفت	97.Gazel	9	شکفته شد گل حمرا و گشت بلبل مست	45.Gazel
7	هر آن خجسته نظر کز پی سعادت رفت	98.Gazel	7	زلف آشفته و خوی کرده و خندان لب و مست	46.Gazel
11	خمی که ابروی شوخ تو در کمان انداخت	99.Gazel	9	خدا چو صورت ابروی دلربای تو بست	47.Gazel
17	روشن از پرتو رویت نظری نیست که نیست	100.Gazel	11	ای دهد صبا به سبای می فرستمت	48.Gazel
14	کس نیست که افتاده آن زلف دوتا نیست	101.Gazel	11	ای غایب از نظر به خدا می سپارمت	49.Gazel
9	رواق منظر چشم من آشیانه توست	102.Gazel	9	به جان خواجه و حق قنیم و عهد درست	50.Gazel
8	ساقی بیا که یار ز رخ پرده بر گرفت	103.Gazel	10	خلوت گزیده را به تماشا چه حاجت است	51.Gazel
11	شیدهام سخنی خوش که پیر کنعان گفت	104.Gazel	8	خوشت ز عیش و صحبت و باغ و بهار چیست؟	52.Gazel

Beyit Sayısı	Gazelin İlk Mısrası	Gazel Sırası	Beyit Sayısı	Gazelin İlk Mısrası	Gazel Sırası
7	چو باد، عزم سر کوی یار خواهم کرد	157.Gazel	9	مدام مست می دارد نسیم جعد گیسویت	105.Gazel
10	چه مستی است؟ ندانم که رو به ما آورد	158.Gazel	9	مردم دیده ما جز به رخت ناظر نیست	106.Gazel
10	چو دست بر سر زلفش ز نم به تاب رود	159.Gazel	9	بی مهر رخت روز مرا نور نماندست	107.Gazel
9	حسب حالی ننوشتی و شد ایامی چند	160.Gazel	7	مدتی شد که آتش سودای او در جان ماست	108.Gazel
9	حسن تو همیشه در فزون باد	161.Gazel	5	امروز، شاه انجمن دلبران یکبست	109.Gazel
7	خسروا گوی فلک در خم چوگان تو باد	162.Gazel	9	المنه الله که در میکند باز است	110.Gazel
7	خوش است خلوت اگر یار یار من باشد	163.Gazel	7	میر من خوش می روی کاند سر و پا میرمت	111.Gazel
13	خوش آمد گل وز آن خوشتر نباشد	164.Gazel	7	کنون که می دمد از بوستان نسیم بهشت	112.Gazel
10	خستگان را چو طلب باشد و قوت نبود	165.Gazel	7	درد ما را نیست درمان الغیث	113.Gazel
7	دلبر برقت و دلشدگان را خیر نکرد	166.Gazel	5	تا کی بود میانه اهل کتاب بحث	114.Gazel
8	دل از من برد و روی از من نپان کرد	167.Gazel	8	سزد که از همه دلبران دهننت باج	115.Gazel
7	دلا بسوز که سوز تو کارها بکند	168.Gazel	9	آتش اندر آب افسرده است با می و زیر حاج	116.Gazel
7	دید ای دل که غم عشق دگر یار چه کرد	169.Gazel	10	اگر به مذهب تو خون علق است میاح	117.Gazel
10	دست در حلقه آن زلف دوتا نتوان کرد	170.Gazel	8	بین هلال محرم بخواه ساغر راح	118.Gazel
10	دانی که چنگ و عود چه تقریر می کنند؟	171.Gazel	9	دل من در هوای روی فرخ	119.Gazel
11	در نظریازی ما بی خیران حیرانند	172.Gazel	9	ایر آذاری بر آمد باد نوروزی وزید	120.Gazel
13	دوش وقت سحر از غصه نجاتم دادند	173.Gazel	8	اگر آن طایر نفسی ز درم باز آید	121.Gazel
9	دوش دیدم که ملایک در میخانه زدند	174.Gazel	7	از دیده خون دل همه بر روی ما رود	122.Gazel
9	دل من به دور رویت ز چمن فراغ دارد	175.Gazel	7	از سر کوی تو هر کو به ملالت برود	123.Gazel
9	دانگرا فلک تو را جرعه کش پیاله باد	176.Gazel	9	آن کس که به نست، جام دارد	124.Gazel
7	دیر است که دلداری پیامی نفرستاد	177.Gazel	9	آن که از سنبل او، غالبه تابی دارد	125.Gazel
8	دی پیر می فروش که نکرش به خیر باد	178.Gazel	7	اگر نه باده غم دل ز فکر ما ببرد	126.Gazel
7	دوش در حلقه ما قصه گیسوی تو بود	179.Gazel	8	اگر روم ز پیش فتنه ها برانگیزد	127.Gazel
7	در ازل پرتو حسنت ز تجلی دم زد	180.Gazel	9	آن کیست کز روی کرم، با من وفاداری کند	128.Gazel
8	دوش می آمد و رخساره بر آفرینخته بود	181.Gazel	8	ای پسته تو خنده زده بر حدیث قند	129.Gazel
10	دوش آگهی ز یار سفر کرده داد باد	182.Gazel	7	اگر زکوی تو بوی به من رساند باد	130.Gazel
7	در هر هوا که جز برق اندر طلب نباشد	183.Gazel	7	به لب روشن می عارفی طهارت کرد	131.Gazel
12	دلم جز مهر مهرویان، طریقی بر نمی گیرد	184.Gazel	11	به سر جام جم آنکه نظر توانی کرد	132.Gazel
10	دیدم به خواب خوش که به دستم پیاله بود	185.Gazel	7	بیا که ترک فلک خوان روزه غارت کرد	133.Gazel
10	دمی با غم به سر بردن جهان یک سر نمی آرد	186.Gazel	7	بلبلی خون جگر خورد و گلی حاصل کرد	134.Gazel
7	دوستان دختر رز تو به ز مستوری کرد	187.Gazel	7	بخت از دهان یار نشاتم نمی دهد	135.Gazel
8	درخت دوستی بنشان که کام دل به بار آرد	188.Gazel	7	بود آیا که در میکردها بگنایند	136.Gazel
9	دوش از جناب اصف، پیک بشارت آمد	189.Gazel	9	بعد از این دست من و دامن آن سرو بلند	137.Gazel
9	در نمازم خم ابروی تو با یاد آمد	190.Gazel	13	بنی دارم که گرد گل ز سنبل سایه پان دارد	138.Gazel
9	دلی که غیب نمای است جام جم دارد	191.Gazel	9	به حسن و خلق و وفا کس به یار ما نرسد	139.Gazel
11	دست از طلب ندارم تا کام من بر آید	192.Gazel	9	بیا که رایب منصور پادشاه رسید	140.Gazel
11	در ازل هر کو به فیض دولت ارزانی بود	193.Gazel	7	بنفشه دوش به گل گفت و خوش نشانی داد	141.Gazel
7	دلم بی جمالت صفایی ندارد	194.Gazel	10	پیرانه سرم عشق جوانی به سر افتاد	142.Gazel
8	دل شوق لبب مدام دارد	195.Gazel	7	برید باد صبا دوشم آگهی آورد	143.Gazel
8	رو بر رهش نهادم و بر من گذر نکرد	196.Gazel	8	به کوی میکند یا رب سحر چه مشغله بود؟	144.Gazel
14	راهی بزن که اهی بر ساز آن توان زد	197.Gazel	11	بوی خوش تو هر که ز باد صبا شنید	145.Gazel
8	روز وصل دوستداران یاد باد	198.Gazel	9	بر سر آنم که گر ز دست بر آید	146.Gazel
10	رسید مژده که ایام غم نخواهد ماند	199.Gazel	9	پیش از اینت پیش از این غمخواری عشق بود	147.Gazel
12	روشنی طلعت تو ماه ندارد	200.Gazel	9	تا ز میخانه و می نام و نشان خواهد بود	148.Gazel
6	آن را که جام صافی صهباش می دهند	201.Gazel	13	ترسم که اشک در غم ما پرده در شود	149.Gazel
13	رسید مژده که آمد بهار و سبزه دمید	202.Gazel	7	تنت به ناز طیبیان نیاز مند میاد	150.Gazel
10	روز هجران و شب فرقت یار آخر شد	203.Gazel	5	رک من، چون حلقه مشکین کاکل بشکند	151.Gazel
8	حافظ خلوت نشین دوش به میخانه شد	204.Gazel	11	جان بی جمال جانان میل جهان ندارد	152.Gazel
8	زدل بر آمدم و کار بر نم یابید	205.Gazel	13	جهان بر ابروی عید از هلال و سمه کشید	153.Gazel
11	سالها دل طلب جام جم از ما می کرد	206.Gazel	8	جمالت آفتاب هر نظر باد	154.Gazel
8	سالها دفتر ما در گرو صهبای بود	207.Gazel	7	چو رویت مهر و مه تابان نباشد	155.Gazel
10	ساقی حدیث سرو و گل و لاله می رود	208.Gazel	7	چو آفتاب می از مشرق پیاله بر آید	156.Gazel

Beyit Sayısı	Gazellerin İlk Mısraları	Gazel Sırası	Beyit Sayısı	Gazellerin İlk Mısraları	Gazel Sırası
11	واعضان کاین جلوه در محراب و منبر می‌کنند	263.Gazel	11	سرو چمن من چرا میل چمن نمی‌کند؟	209.Gazel
11	هر که شد محرم دل در حرم یار بماند	264.Gazel	7	سمنویان غبار غم چو بشنوند، بنشانند	210.Gazel
9	هر آن کو خاطر مجموع و یار نازنین دارد	265.Gazel	10	سحرم دولت بیدار به بالین آمد	211.Gazel
8	هر آن که جانب اهل خدا نگاه دارد	266.Gazel	10	سناره‌ای بدرخشید و ماه مجلس شد	212.Gazel
9	همای اوج سعادت به دام ما افتد	267.Gazel	8	ساقی ار باده از این دست به جام اندازد	213.Gazel
7	هر که را با خط سبزه سر سودا باشد	268.Gazel	13	سحر چون خسرو خور علم بر کوهساران زد	214.Gazel
7	هر گزم مهر تو از لوح دل و جان نرود	269.Gazel	10	سحر بلبل حکایت با صبا کرد	215.Gazel
7	هوس باد بهارم به سوی صحرا برد	270.Gazel	12	شاهدان گر دلبری زین سان کنند	216.Gazel
9	یاد باد آن که نهانت نظری با ما بود	271.Gazel	9	شراب بی‌غش و ساقی خوش تو دام رهند	217.Gazel
9	یاد باد آن که سر کوی توام منزل بود	272.Gazel	10	شاهد آن نیست که مویی و میانی دارد	218.Gazel
9	یاری اندر کس نمی‌بینیم، یاران را چه شد؟	273.Gazel	12	شراب و عیش نهان چیست؟ کار بی‌بنیاد	219.Gazel
8	یک دو جامم دی سحر که اتفاق افتاده بود	274.Gazel	9	صوفی نهاد دام و سر حقه، باز کرد	220.Gazel
5	یارم چو قدح به دست گیرد	275.Gazel	9	صوفی ار باده به اندازه خورد نوش باد	221.Gazel
10	آن یار کز او خانه ما جای پری بود	276.Gazel	10	صبا وقت سحر بویی ز زلف یار می‌آورد	222.Gazel
7	آن که رخسار تو را رنگ گل و نسیرین داد	277.Gazel	9	صبا به تهیبت پیر می‌فروش آمد	223.Gazel
11	اگر به باده مشکین نلم کشد شاید	278.Gazel	9	طایر دولت اگر باز گذاری بکند	224.Gazel
12	آنان که خاک را به نظر کیمیا کنند	279.Gazel	13	عکس روی تو چو در آینه جام افتاد	225.Gazel
7	بوی مشک ختن از باد صبا می‌آید	280.Gazel	9	عشقت نه سرسریست که از دل به در شود	226.Gazel
7	ساقی اندر قدحم باز می‌گلگون کرد	281.Gazel	10	غلام نرگس مست تو تاجدار اندد	227.Gazel
8	سز سودای تو اندر سرما می‌گردد	282.Gazel	8	قتل این خسته به شمشیر تو تقدیر نبود	228.Gazel
9	زهی خجسته زمانی که یار باز آید	283.Gazel	8	گر می‌فروش حاجت رندان روا کند	229.Gazel
7	گر زلف پریشانست در دست صبا افتد	284.Gazel	8	کلک مشکین تو روزی که ز ما یاد کند	230.Gazel
7	میخوارگان که باده به رطل گران خوردند	285.Gazel	9	گفتم کیم دهان و لبت کمران کنند؟	231.Gazel
7	هر که او یک سر مو پند مرا گوش کند	286.Gazel	9	کسی که حسن رخ دوست در نظر دارد	232.Gazel
9	یاد باد آن که ز ما وقت سفر یاد نکرد	287.Gazel	8	گر من از باغ تو یک میوه بچینم چه شود	233.Gazel
5	بنویس دلا به یار کاغذ	288.Gazel	9	گداخت جان که شود کار دل تمام و نشد	234.Gazel
13	الای طوطی گویای اسرار	289.Gazel	7	کی شعر تر انگیزد خاطر که حزین باشد	235.Gazel
7	ای باد مشکبو بگزر سوی آن نگار	290.Gazel	7	گل بی رخ یار خوش نباشد	236.Gazel
7	ای برده نرد حسن ز خوبان روزگار	291.Gazel	8	گفتم غم تو دارم گفتا غمت سر آید	237.Gazel
9	ای خرم از فروغ رخت لاله زار عمر	292.Gazel	8	گوهر مخزن اسرار همان است که بود	238.Gazel
11	ای صبا نکستی از خاک ره یار بیار	293.Gazel	10	کنون که در چمن آمد گل از عدم به وجود	239.Gazel
7	ای صبا نکستی از کوی فلانی به من آر	294.Gazel	9	گفتم که خطا کردی و تدبیر نه این بود	240.Gazel
7	دلا چندم بریزی خون؟ ز دیده شرم دار آخر	295.Gazel	10	گر چه بر و اعظ شهر این سخن آسان نشود	241.Gazel
7	دیگر ز شاخ سرو سهی بلبل صبور	296.Gazel	11	کارم ز دور چرخ به سامان نمی‌رسد	242.Gazel
10	روی بنما و مرا گو که ز جان دل بر گیر	297.Gazel	7	مرا به رندی و عشق، آن فضول عیب کند	243.Gazel
10	روی بنمای و وجود خودم از یاد ببر	298.Gazel	9	مژده ای دل که مسیحا نفسی می‌آید	244.Gazel
12	ساقیا مایه شراب بیار	299.Gazel	9	مطرب عشق عجب ساز و نوایی دارد	245.Gazel
6	شب قدر است و طی شد نامه هجر	300.Gazel	7	من و انکار شراب! این چه حکایت باشد؟	246.Gazel
9	صبا ز منزل جانان گذر دریغ مدار	301.Gazel	9	مسلمانان مرا وقتی دلی بود	247.Gazel
11	عید است و موسم گل و یاران در انتظار	302.Gazel	7	معاشران ز حریف شبنامه یاد آرید	248.Gazel
8	عاشق زارم مرا با کفر و با ایمان چه کار	303.Gazel	6	من و صلاح و سلامت کس این گمان نبرد	249.Gazel
9	گر بود عمر، به میخانه رسم یار نگر	304.Gazel	9	مرا می‌دگر باره از دست برد	250.Gazel
15	نصیحتی کجاست بشنو و بهانه مگیر	305.Gazel	8	مرا مهر سیه چشمان ز سر بیرون نخواهد شد	251.Gazel
12	یوسف گم گشته باز آید به کنعان، غم مخور	306.Gazel	8	معاشران، گره از زلف یار باز کنید	252.Gazel
9	ای سرو ناز حسن که خوش می‌روی به ناز	307.Gazel	8	مرا به وصل تو گر زان که دسترس باشد	253.Gazel
9	به راه می‌کده عشاق راست تک و تاز	308.Gazel	6	می‌زنم هر نفس از دست فراقت فریاد	254.Gazel
9	بر نیامد از تمنای لبت کامم هنوز	309.Gazel	7	مژده ای دل که دگر باد صبا باز آمد	255.Gazel
8	صبا به مقدم گل راح روح بخشد باز	310.Gazel	9	نقدها را بود آیا که عیاری گیرند؟	256.Gazel
9	منم غریب دیار و، توی غریبنواز	311.Gazel	7	نفس بر آمد و کام از تو بر نمی‌آید	257.Gazel
9	منم که دیده به دیدار دوست کردم باز	312.Gazel	11	نه هر که چهره بر افروخت دلبری داند	258.Gazel
9	هزار شکر که دیدم به کام خویش باز	313.Gazel	10	نیست در شهر نگاری که دل ما ببرد	259.Gazel
8	بیا و کشتی ما در شط شراب انداز	314.Gazel	9	نفس باد صبا مشکفشان خواهد شد	260.Gazel
7	حال خونین دلان که گوید باز؟	315.Gazel	7	نقد صوفی نه همه صافی بی‌غش باشد	261.Gazel
9	خیز و در کاسه زر آب طربناک انداز	316.Gazel	12	نسبت رویت اگر با ماه و پروین کرده‌اند	262.Gazel

Beyit Sayısı	Gazellerin İlk Mısraları	Gazel Sırası	Beyit Sayısı	Gazellerin İlk Mısraları	Gazel Sırası
9	هزار دشمنم ار می کنند قصد هلاک	371.Gazel	8	دلم ریمده لولی وشیست شور انگیز	317.Gazel
9	اگر به کوی تو باشد مرا مجال وصول	372.Gazel	6	روز عیش و طرب و عید صیامت امروز	318.Gazel
9	ای برده دلم را تو بدین شکل و شمایل	373.Gazel	9	زلفین سیه خم به خم اندر زدهای باز	319.Gazel
8	ای رخت چون خلد و لعنت سلمبیل	374.Gazel	6	درا که در دل خسته توان در آید باز	320.Gazel
5	به عهد گل شدم از توبه شراب خجل	375.Gazel	9	ای صبا گر بگذری بر ساحل رود ارس	321.Gazel
10	خوش خبر باشی ای نسیم شمال	376.Gazel	9	جانا تو را که گفت که احوال ما میرس	322.Gazel
7	رهروان را عشق بس باشد دلیل	377.Gazel	7	دارم از زلف سیاهش گله چندان که میرس	323.Gazel
11	هر نکته‌ای که گفتم در وصف آن شمایل	378.Gazel	7	درد عشقی کشیده‌ام که میرس	324.Gazel
12	هر کس که ندارد به جهان مهر تو در دل	379.Gazel	9	در ضمیر ما نمی گنجد بغیر از دوست کس	325.Gazel
9	به سحر چشم تو ای لعیت خجسته خصل	380.Gazel	9	دلا، رفیق سفر بخت نیکخواهت بس	326.Gazel
8	شمنت روح و داد و شمت برقی وصل	381.Gazel	9	گلنداری ز گستان جهان ما را بس	327.Gazel
5	ساقی بیار باده که آمد زمان گل	382.Gazel	9	اگر رفیق شفیقی، درست پیمان باش	328.Gazel
10	آن که پامال جفا کرد چو خاک راهم	383.Gazel	9	ای دل! غلام شاه جهان باش و شاه باش	329.Gazel
7	بازها گفته‌ام و بار نگر می گویم	384.Gazel	7	باز ای و دل تنگ مرا مونس جان باش	330.Gazel
11	باز ای ساقیا که هواخواه خدمتم	385.Gazel	8	باغبان گر پنج روزی صحبت گل بایش	331.Gazel
7	برخیز تا طریق تکلف رها کنیم	386.Gazel	7	ببرد از من فرار و طاقت و هوش	332.Gazel
11	بشری از السلامة حلت بدی سلم	387.Gazel	8	به جد و جهد چو کاری نمی رود از پیش	333.Gazel
12	به عزم توبه سحر گفتم استخاره کنم	388.Gazel	7	به دور لاله قدح گیر و بی ریا می باش	334.Gazel
7	به غیر از آن که بشد دین و دانش از دستم	389.Gazel	10	من خرابم ز غم یار خرابانی خویش	335.Gazel
9	بگذار تا ز شارع میخانه بگذریم	390.Gazel	10	چو بر شکست صبا زلف عنبر افشانت	336.Gazel
9	به تیغم گر زند دستش نگیرم	391.Gazel	8	چو جام لعل تو نوشم کجا بماند هوش	337.Gazel
10	به مژگان سیه کردی هزاران رخنه در دینم	392.Gazel	9	خوش شیراز و وضع بی مثالش	338.Gazel
8	بیا تا گل برافشانیم و می در ساغر اندازیم	393.Gazel	10	در عهد پادشاه خطابش جرم پوش	339.Gazel
8	بی تو ای سرو روان، با گل و گلشن چه کنم؟	394.Gazel	9	دلم ریمده شد و غافل من درویش	340.Gazel
8	تاسیاه مبارکت افتاد بر سرم	395.Gazel	9	سحر ز هانف غنیم رسید مژده به گوش	341.Gazel
8	مرا می بینی و هر دم زیانت می کنی دردم	396.Gazel	8	شراب تلخ می خوام که مردافکن بود زورش	342.Gazel
6	تو همجو صبحی و من شمع خلوت سحرم	397.Gazel	8	صوفی گلی بچین و مرقع به خار بخش	343.Gazel
7	چرا نه در پی عزم دیار خود باشم	398.Gazel	10	فکر بلبل همه آن است که گل شد پارش	344.Gazel
8	چل سال بیش رفت که من لاف می زنم	399.Gazel	7	کنار آب و پای بید و طبع شعر و یاری خوش	345.Gazel
8	حاشا که من به موسم گل ترک می کنم	400.Gazel	7	ما از موده‌ایم در این شهر بخت خویش	346.Gazel
8	حجاب چهره جان می شود غبار تنم	401.Gazel	8	مجمع خوبی و لطف است عذار چو مهش	347.Gazel
9	خرم آن روز کز این منزل ویران بروم	402.Gazel	7	مرا کاری ست مشکل با دل خویش	348.Gazel
10	خیال روی تو در کارگاه نیده کشیدم	403.Gazel	8	هاتفی از گوشه میخانه دوش	349.Gazel
7	خیال روی تو چون بگذرد به گلشن چشم	404.Gazel	10	یارب آن نوگل خندان که سپردی به منش	350.Gazel
9	خیز تا از در میخانه گشادی طلبیم	405.Gazel	7	ای همه کار تو مطبوع و همه جای تو خوش	351.Gazel
13	خیز تا خرقة صوفی به خرابات بریم	406.Gazel	9	نوش با من گفت پنهان کردانی تیز هوش	352.Gazel
9	در خرابات معان گر گذر افتد بازم	407.Gazel	6	از رقیبت دلم نیافت خلاص	353.Gazel
10	در خرابات معان نور خدا می بینم	408.Gazel	7	نیست کس راز کمند سر زلف تو خلاص	354.Gazel
10	دردم از یار است و درمان نیز هم	409.Gazel	7	بیا که می شنوم بوی جان از آن عارض	355.Gazel
8	در غم خویش چنان شیفته کردی بازم	410.Gazel	5	حسن و جمال تو جهان جمله رفت طول و عرض	356.Gazel
8	در نهانخانه عشرت صنمی خوش دارم	411.Gazel	7	گرد عذار یار من بنوشنت گرد خط	357.Gazel
17	دوستان وقت گل آن به که به عشرت کوشیم	412.Gazel	8	ز چشم بد رخ خوب تو را خدا حافظ	358.Gazel
9	دوش بیماری چشم تو ببرد از دستم	413.Gazel	7	قسم به شمت و جاه و جلال شاه شجاع	359.Gazel
7	دوش سودای رخس گفتم ز سر بیرون کنم	414.Gazel	7	به فر دولت گیتی فروز شاه شجاع	360.Gazel
7	دیده دریا کنم و صبر به صحرا فکتم	415.Gazel	9	بامدادان که ز خلوت‌گه کاخ ابداع	361.Gazel
8	دیشب به سیل اشک ره خواب می زدم	416.Gazel	11	در وفای عشق تو مشهور خوبانم چو شمع	362.Gazel
7	روز عید است و من امروز در این تدبیرم	417.Gazel	7	سحر چو بلبل بیدل شدم نمی در باغ	363.Gazel
11	روزگاری شد که در میخانه خدمت می کنم	418.Gazel	10	طالع اگر مدد کند، دامنش آورم به کف	364.Gazel
10	ز دست کوه خود زیر بارم	419.Gazel	12	زبان خامه ندارد سر بیان فراق	365.Gazel
11	زلف بر باد مده تا ندھی بر بادم	420.Gazel	8	مباد کس چو من خسته مبتلای فراق	366.Gazel
11	سالمها پیروی مذهب رندان کردم	421.Gazel	10	مقام امن و می بی‌عش و رفیق شفیق	367.Gazel
10	سرم خوش است و به بانگ بلند می گویم	422.Gazel	7	اگر شراب خوری جرعه‌ای فشان بر خاک	368.Gazel
9	صنما با غم عشق تو چه تدبیر کنم؟	423.Gazel	7	ای دل ریش مرا با لب تو حق نمک	369.Gazel
8	صوفی بیا که خرقة سالوس بر کشیم	424.Gazel	7	ای پیکر خجسته، چه نامی؟ فدیت لک	370.Gazel

Beyit Sayısı	Gazellerin İlk Mısraları	Gazel Sırası	Beyit Sayısı	Gazellerin İlk Mısraları	Gazel Sırası
7	کرشمه‌ای کن و بازار ساحری بشکن	479.Gazel	7	عاشق روی جوانی خوش نو خاسته‌ام	425.Gazel
7	گلبرگ را ز سنبل مشکین نقاب کن	480.Gazel	9	عشقیاز و جوانی و شراب لعافام	426.Gazel
5	ما سرخوشیم وباده ما در پیاله کن	481.Gazel	10	عمریست تا به راه غمت رو نهاده‌ام	427.Gazel
7	مرغ دلم طبری است، قدسی عرش اشیان	482.Gazel	9	غم زمانه که هیچش کران نمی بینم	428.Gazel
9	منم که شهره شهرم به عشق ورزیدن	483.Gazel	9	فاش می گویم و از گفته خود دلشادم	429.Gazel
7	می سوزم از فراقت روی از جفا بگردان	484.Gazel	11	فتوی پیر مغان دارم و قولیست قدیم	430.Gazel
7	بفکن بر صف رندان نظری بهتر از این	485.Gazel	7	گر از این منزل غریب به سوی خانه روم	431.Gazel
7	یا رب آن آهوی مشکین به ختن باز رسان	486.Gazel	9	گرچه از آتش دل چون خم می در جوشم	432.Gazel
7	خوشتر از فکر می و جام چه خواهد بودن؟	487.Gazel	8	گرچه افتاد ز زلفش گری در کارم	433.Gazel
7	دلبر و جانان من برد دل و جان من	488.Gazel	10	گرچه ما بندگان پادشیم	434.Gazel
9	نکته‌ای دلکش بگویم خدل آن مهرو ببین	489.Gazel	9	گر دست دهد خاک کف پای نگارم	435.Gazel
7	ای لبت اباحت و ای قدت سرو چمن	490.Gazel	9	گر دست دهد در خم زلفین تو بازم	436.Gazel
6	در بدخشان لعل اگر از سنگ می آید برون	491.Gazel	7	گر من از سرزنش مدعیان اندیشم	437.Gazel
10	ای اقتاب آینه دار جمل تو	492.Gazel	8	ما براریم شئی دست و دعایی بکنیم	438.Gazel
14	ای بیک راستان خیر سرو ما بگو	493.Gazel	7	ما سرخوشان مست دل از دست داده ایم	439.Gazel
9	ای خوبهای نافه چین خاک راه تو	494.Gazel	9	ما درس سحر در ره میخانه نهادیم	440.Gazel
9	ای قیای پادشاهی راست بر بالای تو	495.Gazel	7	ما بدین در نه پی حشمت و جاه آمده‌ایم	441.Gazel
8	به جان پیر خرابت و حق صحبت او	496.Gazel	8	ما ز یاران چشم یاری داشتیم	442.Gazel
10	تاب بنفشه می دهد طره مشکسای تو	497.Gazel	8	ما نگویم بد و میل به ناحق نکنیم	443.Gazel
9	خط عذار یار که بگرفت ماه از او	498.Gazel	11	مرا عهدیست با جانان که تا جان در بدن دارم	444.Gazel
7	گفتا برون شدی به تماشای ماه نو	499.Gazel	9	مرحبا طایر فرخ رخ فرخنده پیام	445.Gazel
7	گلین عیش می‌دمد ساقی گلزار کو	500.Gazel	7	مرو، که در غم هجر تو از جهان برویم	446.Gazel
9	مرا چشمیست خون افشان ز دست آن کمان ابرو	501.Gazel	10	مزن بر دل ز نوک غمزه تیرم	447.Gazel
10	مزرع سفک دیدم و داس مه نو	502.Gazel	7	مژده وصل تو کو کز سر جان بر خیزم	448.Gazel
8	ای در چمن خوبی رویت چو گل خوردو	503.Gazel	9	من ترک عشق بازی و ساغر نمی کنم	449.Gazel
5	مطرب خوشنوا بگو تازه به تازه نو به نو	504.Gazel	10	من دوستدار روی خوش و موی دلکشم	450.Gazel
8	از خون دل نوشتم نزدیک دوست نامه	505.Gazel	8	من که باشم که بر آن خاطر عاطر گنزم؟	451.Gazel
5	از من جدا مشو که توام نور دیده‌ای	506.Gazel	16	من نه آن رندم که ترک شاهد و ساغر کنم	452.Gazel
7	ای از فروغ رویت روشن چراغ دیده	507.Gazel	9	نماز شام غریبان چو گریه آغازم	453.Gazel
7	ای که با سلسله زلف دراز آمده‌ای	508.Gazel	10	هر چند پیر و خسته‌دل ناتوان شدم	454.Gazel
9	چراغ روی تو را شمع گشت پروانه	509.Gazel	9	اگر برخیزد از دستم که با دلداری بنشینم	455.Gazel
7	خندک نسیم معنیر شمامه‌ای دلخواه	510.Gazel	7	این چه شوربخت است که در دور قمر می بینم	456.Gazel
11	دامن کشان همی شد در شرب زر کشیده	511.Gazel	10	دیدار شد میسر و بوس و کنار هم	457.Gazel
12	در سرای مغان رفته بود و آب زده	512.Gazel	7	صلاح از ما چه می جویی؟ که مستان را صلا گفتم	458.Gazel
9	دوش رفتن به در می‌کنده خواب آلوده	513.Gazel	7	عمریست تا من در طلب، هر روز گامی می زنم	459.Gazel
11	سحرگاهان که مخمور شنبانه	514.Gazel	7	برو ای طیبیم از سر که خبر ز سر ندارم	460.Gazel
7	عید است و موسم گل، ساقی بیار باده	515.Gazel	10	حالیها مصلحت وقت در آن می بینم	461.Gazel
11	عیشم مدام است، از لعل دل خواه	516.Gazel	9	ای نور چشم من سخنی هست گوش کن	462.Gazel
8	گر تیغ بارد در کوی آن ماه	517.Gazel	11	افسر سلطان گل پیدا شد از طرف چمن	463.Gazel
7	ناگهان پرده بر انداخته‌ای یعنی چه؟	518.Gazel	7	ای خسرو خوبان نظری سوی گدا کن	464.Gazel
7	نصیب من چو خرابت کرده است الله	519.Gazel	8	ای روی ماه منظر تو نوبهار حسن	465.Gazel
11	وصال او ز عمر جلودان به	520.Gazel	13	بالابند عشوهگر نقباز من	466.Gazel
11	آن غالیه خط گر سوی ما نامه نوشتی	521.Gazel	7	بهار و گل طرب انگیز گشت و توبه شکن	467.Gazel
12	أنت زوانح زئد الحمی و زاد غرامی	522.Gazel	7	چندان که گفتم غم با طیبیان	468.Gazel
6	اکنون که ز گل باز چمن شد چو بهشتی	523.Gazel	9	چو گل هر دم به بوی جامه در تن	469.Gazel
8	ای باد نسیم یار داری	524.Gazel	7	چون شوم خاک رهش دامن بیفشاند ز من	470.Gazel
8	ای بی خبر بکوش که صاحب خبر شوی	525.Gazel	8	خدا را کم نشین با خرقة پوشان	471.Gazel
12	ای پادشاه خوبان داد از غم تنهایی	526.Gazel	7	دانی که چیست دولت؟ دیدار یار دیدن	472.Gazel
17	ای در رخ تو پیدا انوار پادشاهی	527.Gazel	8	دلم را شد سر زلف تو مسکن	473.Gazel
8	ای دل آن به که خراب از می گلگون باشی	528.Gazel	13	ز در در او شبستان ما منور کن	474.Gazel
10	ای دل به کوی عشق گذاری نمی کنی	529.Gazel	9	شاه شمشادقدان خسرو شیرین دهان	475.Gazel
9	ای دل گر از آن چاه زنندان به در آیی	530.Gazel	7	شراب لعل کش و روی مه جبینان بین	476.Gazel
9	ای روضه بهشت ز کوی حکایتی	531.Gazel	8	صبح است ساقیا فدای پر شراب کن	477.Gazel
12	ای ز شرم عارضت گل کرده خوی	532.Gazel	8	فاتحه‌ای چو آمدی بر سر خسته‌ای بخوان	478.Gazel

Beyit Sayısı	Gazellerin İlk Mısraları	Gazel Sırası	Beyit Sayısı	Gazellerin İlk Mısraları	Gazel Sırası
10	که برد به نزد شاهان ز من گدا پیمای	587.Gazel	13	ای که بر ماه از خط مشکین نقاب انداختی	533.Gazel
8	مخمور جام عشقم، ساقی بده شرابی	588.Gazel	5	ای که دایم به خویش مغروری	534.Gazel
8	می خواه و گل افشان کن، از دهر چه می جویی؟	589.Gazel	7	ای که در کشتن ما هیچ مدارا نکنی	535.Gazel
7	نسیم صبح سعادت! بدان نشان که تو دانی	590.Gazel	9	ای که در کوی خرابات مقامی داری	536.Gazel
7	نوبهار است در آن کوش که خوشدل باشی	591.Gazel	7	ای که مهجوری عشاق روا می داری	537.Gazel
7	نور خدا نمایندت اینه مجردی	592.Gazel	7	این خرقه که من دارم در رهن شراب اولی	538.Gazel
6	نوش کن جام شراب یک منی	593.Gazel	15	با مدعی مگویند اسرار عشق و مستی	539.Gazel
14	وقت را غنیمت دان آن قدر که بتوانی	594.Gazel	8	به جان او که گرم دسترس به جان بودی	540.Gazel
10	هزار جهد بکردم که یار من باشی	595.Gazel	10	به چشم کرده ام ابروی ماه سیمایی	541.Gazel
11	هواخواه توام جان و می دانم که می دانی	596.Gazel	8	پدید آمد رسوم بی وفا بی	542.Gazel
10	احمد الله علی معذلة السلطان	597.Gazel	8	برو زاهد به امیددی که داری	543.Gazel
9	ز کوی یار می آید نسیم باد نوروزی	598.Gazel	8	بشنو این نکته که خود را ز غم آزاده کنی	544.Gazel
6	به چشم مهر اگر با من مهر که نظیر بودی	599.Gazel	10	به صوت بلبل و قمری اگر ننوشی می	545.Gazel
17	یا مایسمایحی درجا من اللالی	600.Gazel	5	به فراغ دل زمانی نظری به ماهروبی	546.Gazel
8	ماییم و غم عشق و جوانی و خیالی	601.Gazel	7	بگرفت کار حسنت چون عشق من کمالی	547.Gazel
5	بگرد مزه ز عنبر خط کشیدی	602.Gazel	11	بلبل ز شاخ سرو به گلبنگ پهلوی	548.Gazel
	Gazellerin Toplam Beyit Sayısı	5.312	7	بیا با ما موز این کینه داری	549.Gazel
			8	بیار باده و باز رهان ز مخموری	550.Gazel
			11	تو را که هر چه مراد است در جهان داری	551.Gazel
			14	تو مگر بر لب چو نی ز هوس بنشیندی	552.Gazel
			9	جان فدای تو که هم جانی و هم جانی	553.Gazel
Beyit Sayısı	Mesnevilerin İlk Mısraları	Mesnevi Sırası			
50	سَر فتنه دارد دگر روزگار	1.Mesnevi	8	جای حضور و گلشن امن است این سرای	554.Gazel
65	بسیا ساقی آن آب آتش خواص	2.Mesnevi	7	چو سرو اگر بخرامی دمی به گلزاری	555.Gazel
39	به تاثیر صبح از طبقه های نور	3.Mesnevi	10	چون در جهان خوبی امروز کلمکاری	556.Gazel
16	بده ساقی آن آب آتش خواص	4.Mesnevi	9	چه بودی از دل آن ماه مهربان بودی	557.Gazel
18	بده ساقی آن آب افشرده را	5.Mesnevi	8	چی قامتی که ز سر تا قدم همه جانی	558.Gazel
6	من از زان که کردم به مستی هلاک	6.Mesnevi	7	خوشتر از کوی خرابات نباشد جایی	559.Gazel
44	الا ای آهوی وحشی کجایی	7.Mesnevi	9	خوش کرد باوری فلکت روز داوری	560.Gazel
	Mesnevilerin Toplam Beyit Sayısı	238	10	در همه دیر مغان نیست چو من شیدایی	561.Gazel
			13	دو یار زیرک و از باده کهن تو منی	562.Gazel
			11	دیدم به خواب دوش که ماهی بر آمدی	563.Gazel
			7	رفتم به باغ تا که بچینم سحر گلی	564.Gazel
			13	روزگار نیست که ما را نگران می داری	565.Gazel
			8	زان می صاف، کز او پخته شود هر خامی	566.Gazel
			11	ز دلبرم که رساند نوازش قلمی	567.Gazel
			8	زین خوش رقم که بر گل رخسار می کشی	568.Gazel
			9	ساقیا سایه ابر است و بهار و لب جوی	569.Gazel
			14	صوفی بیا که شد قدح لاله پر ز می	570.Gazel
			10	سحر با باد می گفتم حدیث از زومندی	571.Gazel
			12	سحرگه ره روی در سرزمینی	572.Gazel
			11	سحرم هفت میخانه به دولت خواهی	573.Gazel
			13	سلام الله ما کر اللیالی	574.Gazel
			11	سلامی چو بوی خوش آشنایی	575.Gazel
			14	سلیمی منذ حلت بالعراق	576.Gazel
			5	سبت سلمی بصدغیها فوادی	577.Gazel
			9	سینه ملامال درد است ای دریغا مرهمی	578.Gazel
			12	لش می بوسم و در می کشم می	579.Gazel
			9	شهریست پر خریفان از هر طرف نگاری	580.Gazel
			11	صبا تو نکهت آن زلف مشک بو داری	581.Gazel
			8	صبح است و ژاله می چکد از ابر بهمنی	582.Gazel
			16	طفیل هستی عشقند آدمی و پری	583.Gazel
			9	عمر بگشتت به بی حاصلی و بوالهوسی	584.Gazel
			10	کتابت قصه شوقی و مدمعی باکی	585.Gazel
			10	گفتند خلاق که تویی یوسف ثانی	586.Gazel

SONUÇ

Hâfız yazdığı lirik şiirlerle klasik Türk edebiyatındaki birçok şairi etkilemiştir. Nitekim çoğu şairin divanında onun gazellerinden ya doğrudan ya da dolaylı yoldan bahsedilmiştir. Türkiye’de Sa’dî’nin *Gülistân* ve *Bostân* ile Mevlânâ’nın *Mesnevî*’sinden sonra en çok okunan Farşça eser Hâfız’ın *Dîvânî*’dir. Hâfız’ın *Dîvânî*, Osmanlı döneminde hem Farşça öğrenmek hem de şiir tekniği hakkında bilgi edinmek için okutulmuştur. Anadolu sahasında Hâfız’ın *Dîvânî*’na Türkçe ve Farşça şerhler yazılmış, Türkçe ve Farşça tahmisler kaleme alınmıştır. Hâfız’ın *Dîvânî*’na Farşça tahmis yazanlardan biri de şair Mehmed Emîn Yümnî’dir. Yümnî’nin Farşça tahmisinde mısralar arasında mana, söyleyiş, dil ve üslup özellikleri bakımından tam bir uyum bulunmakta, sonradan eklenen mısralar eklendikleri beytin ilk mısra ile aynı kafiyededir. Yümnî büyük ihtimalle Hâfız’a karşı duyduğu sempati, saygı, hayranlık neticesinde bu eserini kaleme almıştır. Hâfız’ın meşhur olması ve *Dîvânî*’nin çok beğenilmesi de bunda etkili olmuştur. Yümnî bu eserinde oldukça sade, akıcı, açık ve anlaşılır bir kullanmış, bazı mecazî ifadelere ve Arapça unsurlara yer vermiştir. Çoğu manalı ve güzel olan eserdeki beyitlere bakıldığında Yümnî’nin Farşça ve Arapçayı çok iyi bildiği anlaşılmaktadır. Eserdeki hangi beyitte Hâfız’ın adı geçmişse, Yümnî orada mahlasını kullanmıştır. Sonuç itibarıyla başarılı bir tahmis kaleme alan Yümnî’nin vezne, ifade gücüne, kaynak şiirdeki duyguya dikkat ettiği görülmektedir. *Cezbe-i Aşk* adıyla anılan bu eserde Yümnî’nin yaşamı, mizacı, eserleri ve devrin sosyal, siyasî ve edebî özellikleri hakkında da önemli bilgiler yer almıştır. Eserde Hâfız’ın 5 beyitli 18 (90 beyit), 6 beyitli 13 (78 beyit), 7 beyitli 152 (1064 beyit), 8 beyitli 101 (808 beyit), 9 beyitli 141 (1269 beyit), 10 beyitli 68 (680 beyit), 11 beyitli 54 (594 beyit), 12 beyitli 20 (240 beyit), 13 beyitli 19 (247 beyit), 14 beyitli 8 (112 beyit), 15 beyitli 2 (30 beyit), 16 beyitli 2 (32 beyit) ve 17 beyitli 4 (68 beyit) gazeline tahmis yazılmıştır. Eserde toplam 11.456 beyit ve 5.550 mısra yer almıştır.

Etik Beyan

“Anadolu Sahasında Hâfız-i Şîrâzî’nin Dîvânî’na Yazılan En Uzun Farşça Tahmîs: Cezbe-i Aşk” başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel kurallara, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir. Bu araştırma etik kurul kararı zorunluluğu taşımamaktadır. Makale, Etik Kurulları Yayın Etiği Komitesinin (Committee on Publication Ethics-COPE) yazar, hakem ve editörler için belirtilen kurallardan yararlanılarak oluşturulmuş olan Anasay dergisi etik kuralları çerçevesinde yazılmıştır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız

Çıkar Çatışması: Yazar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Finansal Destek: Yazar, bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author declares that they have no competing interest.

Financial Support: The author declared that this study has received no financial support.

KAYNAKÇA/ REFERENCES

- Ali b. Muhammed, *Tahmis-i Dîvân-i Hâfız*, Kayseri Kütüphanesi Raşid Efendi koleksiyonu, nr. 1267.
- Birgören, H. (2006). *Tahmis, Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü*. Ankara: AKDITYK Yayınları.
- Dilçin, C. (1983). *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*. Ankara: Sevinç Basımevi.
- Genceli Nizamî, (2023). *Heft Peyker/ Yedi Sûret*. Çev. Mehmed Emîn Yümnî, Haz. Aytekin Yıldız. İstanbul: Büyüyenay Yayınları.
- Hâfız-ı Şîrâzî (1944). *Hafız Divanı*, Çev. Abdülbaki Gölpınarlı, Ankara: Maarif Vekâleti.
- Hâfız-ı Şîrâzî (2013). *Hâfız Divanı*, Çev. Hicabi Kırlangıç, İstanbul: Kapı Yayınları.
- Hâfız-ı Şîrâzî (1315). *Dîvân-i Hâce Şemseddîn Muhammed Hâfız-ı Şîrazî*. Neşr. Hüseyin Pejmân. Tahran: İntişârât-i Kitâbhâne-i Berûhîm.
- Hâfız-ı Şîrâzî (1362). *Dîvân-i Hâfız*. Neşr. Pervîz Nâtil Hânlerî. Tahran: Çâphâne-i Nîl.
- Hâfız-ı Şîrâzî (1363). *Dîvân-i Hâce Şemseddîn Muhammed Hâfız-ı Şîrazî*. Neşr. Kâsım Ganî ve Muhammed Kazvînî. Tahran: İntişârât-i İkbâl.
- Hâfız-ı Şîrâzî, (1378), *Hâfız Be Sa'y-i Sâye*, Neşr. Emîr Hûşeng İbtihâc, Tahran: Neşr-i Kârname.
- İnal, İ. M. K. (2013). *Son Asır Türk Şairleri*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- İpekten, H. (1985). *Eski Türk Edebiyatı Edebî Bilgiler (Nazım Şekilleri-Aruz Vezni): Nazım Şekilleri*. Ankara: Birlik Yayın Kooperatifi.
- Karabulut, A. R. (1982). *Kayseri Râşid Efendi Kütüphanesindeki Türkçe, Farsça, Arapça Yazmalar Kataloğu*, Kayseri: Emet Matbaacılık.
- Kaska, Ç. (2023). Mehmed Emin Yümnî Efendi'nin Mevlânâ'nın Mesnevî'sine Yazdığı Farsça Tahmîs. *Tahkik İslami İlimler Araştırma ve Neşir Dergisi*. 12. s. 75-188.
- Kaska, Ç. (2023). Sultan II. Selim'e İthaf Edilen Farsça Bir Tahmîs: Tahmîs-İ Dîvân-i Hâfız. *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*. 6/4. s. 830-901.
- Kumsuz, N. (2003). *Edebî Terimler Sözlüğü*. Kayseri: Laçın Yayınları.
- Mustafa Beyânî, *Tahmis-i Dîvân-i Hâfız*, Kayseri Kütüphanesi Raşid Efendi koleksiyonu, nr. 1278.
- Pala, İ. & Kılıç, F. (2020). Musammat. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. Ankara: TDV İslâm Araştırmaları Merkezi Yayınları.
- Pala, İ. (2005). *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*. İstanbul: Kapı Yayınları.
- Pârsâtaleb, A. (1399). Alî Muhammed Mu'ezzî, Rûhullâh Hâdî, Mu'arrifi-i Nuseh-i Novyâfte-i Kahramân-nâme (Dâstân-i Kahramân Kâtil) ve Mu'arrifi-i Şahsîyet-i Kahramân, *Dûmâh-nâme-i Ferheng ve Edebiyât-i Âmme*, Tahran.
- Saraç, M. A. Y. (2007). *Klasik Edebiyat Bilgisi -Biçim-Ölçü-Kafiye*. İstanbul: 3F Yayınevi.

Tâhirü'l-Mevlevî (1973). *Edebiyat Lügati*. İstanbul: Enderun Kitabevi.

Tekin, A. (2012). *Edebiyatımızda Terimler*. Ankara: Boğaziçi Yayınları.

Uslu, M. (2007). *Ansiklopedik Türk Dili ve Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Yağmur Yayınları.

Yazıcı, T. (1997). Hâfız-i Şîrâzî. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. Ankara: TDV İslâm Araştırmaları Merkezi Yayınları.

Yümnî, M. E. (1339). *Kitâb-ı Cezbe-i Aşk/ Tahmîs-i Emîn Yümînî Ber Dîvân-i Hâce Hâfız-i Şîrâzî*, Neşr. Kâdızâde, İstanbul: Matbaa-i Âmire.

Yümnî, M. E. (2014). *Kahraman Katil/ Tercüme-i Kahraman Katil*, Haz. İsmail Toprak İstanbul: Büyüyenay Yayınları.

Yümnî, M. E. *Tahmîs-i Mesnevî*. Ankara Milli Kütüphane Yazmalar koleksiyonu, nr. 06 Mil Yz B 1047.